

Ljubov Bruk

MONIKULTTUURINEN TOIMINTAOPAS AMMATILLISEN PERHEHOIDON TYÖNTEKIJÖILLE

Opinnäytetyö

Sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinto

Sosionomikoulutus

2024

**Kaakkois-Suomen
ammattikorkeakoulu**

Tutkintonimike	Sosionomi (AMK)
Tekijä/Tekijät	Ljubov Bruk
Työn nimi	Monikulttuurinen toimintaopas ammatillisen perhehoidon työntekijöille
Toimeksiantaja	Ammatillisten Perhekotien Liitto ry
Vuosi	2024
Sivut	43 sivua, liitteitä 6 sivua
Työn ohjaaja(t)	Seija Nissinen

TIIVISTELMÄ

Kohtaamme jatkuvasti monikulttuurisuutta arkielämässämme: työpaikoilla, terveyspalveluissa ja monella muulla alalla. Lastensuojelun kenttä ei ole poikkeus, ja monikulttuuristen asiakkaiden osuus on lisääntynyt viime vuosien aikana. Monikulttuurisuus lisää rikkautta mutta myös haasteita, joten tarvitsemme työhömme uusia menetelmiä ja työkaluja.

Tämä opinnäytetyö on tehty yhteistyössä Ammatillisten Perhekotien Liiton kanssa. Tarkoituksena oli luoda monikulttuurinen opas, jota voidaan käyttää työkaluna ja välineenä arjen kohtaamisissa monikulttuuristen asiakkaiden kanssa.

Opinnäytetyön tavoitteena oli auttaa perhehoitajia ja perhekotien henkilökuntaa vahvistamaan omaa osaamistaan ja lisäämään tietoisuuttaan monikulttuuristen asiakkaiden ja näiden vanhempien kanssa kohtaamisesta.

Opinnäytetyö toteutettiin toiminnallisena opinnäytetyönä, jonka tuotoksena on opas. Opinnäytetyön tutkimuksellisessa osuudessa hyödynnettiin laadullista tutkimusmenetelmää ja aineisto kerättiin teemahaastatteluilla.

Opinnäytetyön teoreettinen viitekehys muodostui lastensuojelun, perhehoidon, monikulttuurisuuden sekä monikulttuurisen ohjaamisen osioista. Monikulttuuriin oppaaseen tuotettiin sisältöä teoreettisen viitekehyksen ja teemahaastattelujen tulosten pohjalta.

Tutkimuksen kohderyhmänä oli Ammatillisten Perhekotien Liiton henkilöstön jäseniä eli perhekotien vanhempia. Aineisto kerättiin tekemällä teemahaastattelut neljälle perhehoitajalle.

Perhehoitajien palautteen perusteella monikulttuurinen opas koetaan tarpeelliseksi ja hyödylliseksi. Tulokset osoittavat, että monikulttuurisuus on perhehoidon arjessa hyvin läsnä. Perhehoitajilla on monipuolista kokemusta monikulttuurisuuden kohtaamiseksi sekä ajantasaista tietoa eri kulttuureista.

Asiasanat: monikulttuurisuus, lastensuojelu, perhehoito, opas

Degree title	Bachelor of Social Services
Author (authors)	Ljubov Bruk
Thesis title	Multicultural operating manual for professional family care workers
Commissioned by	Ammatillisten Perhekotien Liitto ry
Time	2024
Pages	43 pages, 6 pages of appendices
Supervisor	Seija Nissinen

ABSTRACT

We encounter multiculturalism constantly in our everyday lives: at workplaces, in health services and many other fields. The field of child protection is not an exception, and the share of the multicultural customers has increased in recent years. The multiculturalism increases richness but also challenges, so we need new methods and tools for our work.

This study was conducted in cooperation with the Association of Professional Family Homes. The purpose was to create a multicultural operating manual that can be used as a tool and instrument in everyday encounters with multicultural customers.

The aim of the thesis was to help family caregivers and family home staff to strengthen their own competence and increase their awareness of interaction and encounters with multicultural clients and their parents.

The thesis was implemented as a functional thesis, the output of which is a guide. A qualitative research method was utilized in the research part of the thesis and the material was collected through thematic interviews.

The theoretical reference framework of the thesis consisted of the sections of child protection, family care, multiculturalism and multicultural guidance. The multicultural content in the manual was produced based on the results of the theoretical framework and thematic interviews.

The target group of the study were staff members of the Association of Professional Family Homes, i.e. parents in family homes. The data was collected by conducting thematic interviews with four family nurses.

Based on the family caregivers' feedback, the multicultural manual is both necessary and useful. The results show that multiculturalism is present in everyday family care life. Family caregivers have versatile experience in dealing with multiculturalism and up-to-date information of different cultures.

Keywords: multiculturalism, child protection, family care, guide, manual

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	6
2	LASTENSUOJELU	8
2.1	Lainsäädäntö	8
2.2	Sijaishuolto	9
2.3	Ammatilliset perhekodit.....	10
3	MONIKULTTUURISUUS	11
3.1	Monikulttuurisuus ja sen kehitys Suomessa	11
3.2	Monikulttuurisuus perhehoidossa	12
3.3	Monikulttuurisuus, vuorovaikutus ja ohjaus	14
4	OPINNÄYTETYÖN TEHTÄVÄ JA TARKOITUS	15
5	OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS.....	17
6	HAASTATTELUJEN KUVAUS	19
6.1	Haastattelujen valmisteleminen.....	19
6.2	Haastattelujen toteuttaminen	20
6.3	Haastattelujen analyysi.....	22
6.4	Eettisyys ja luotettavuus	25
6.5	Aineiston käsittely	26
7	TEEMAHAASTATTELUJEN TULOKSET	27
7.1	Tärkeimpiä tuloksia.....	27
7.2	Vuorovaikutus asiakkaiden kanssa.....	28
7.3	Vuorovaikutus lähiverkoston kanssa.....	30
7.4	Vuorovaikutus viranomaisten kanssa	32
8	OPPAAN LAATIMINEN	34
9	OPPAAN ESITTELY, ARVIOINTI JA JATKOSUUNNITELMA.....	35
10	POHDINTA	36
	LÄHTEET.....	41
	LIITTEET	

Liite 1. Saatekirje haastateltaville

Liite 2. Teemahaastattelujen teemat ja kysymykset

Liite 3. Opas

1 JOHDANTO

Monikulttuurisuus on suomalaisessa yhteiskunnassa jatkuvassa kasvussa. Kasvu on vuositasolla noin 9 prosenttia. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2023b.) Tämä kasvukehitys on nähtävissä myös lastensuojelun kentällä, jolla monikielisten lasten osuus lisääntyy. Erikielisten asiakkaiden määrää lastensuojelussa ei tilastoida, mutta esimerkiksi Ilse Niekan (2010, 7–8) mukaan monikulttuuristen asiakkaiden määrä lastensuojelussa on pääkaupungin osalta nousemassa.

Tämä opinnäytetyö tehtiin yhteistyönä Ammatillisten Perhekotien Liiton kanssa. Toimeksiantajalla oli akuutti tarve oppaan luomiseksi, koska erikielisten asiakkaiden sijoitusten määrä on jatkuvassa kasvussa. Ammatilliset perhehoitajat eli liiton jäsenet tarvitsevat ajankohtaisia, toimivia työkaluja ennakointiin, ongelmakohtien ratkaisemiseen ja työn laadun parantamiseen perhehoidossa. Opas tarjoaa selkeitä ohjeita ja toimintatapoja arjen sujumiseen liittyviin kysymyksiin. Opinnäytetyö perustuu työelämän tarpeisiin, joten oppaan tulisi jäädä perhehoidon henkilökunnan ja perhehoitajien käyttöön opastusmateriaaliksi.

Ammatillisessa perhehoidossa monikulttuurisuus näkyy hyvin arkielämässä. Lastensuojelussa on tarvetta lisätä kulttuuritietoisuutta ja monikulttuurisuuden tuntemusta. Ulkomaalaistaustaisten 0–14-vuotiaiden lasten osuus lastensuojelun asiakkaista on suuri, 19 prosenttia, kun taas suomalaistaustaisten osuus on 15 prosenttia. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2023b.)

Opinnäytetyön aihe on ajankohtainen ja tarpeellinen, koska monikulttuurisuus on jatkuvasti lisääntymässä sekä yhteiskunnassa että perhehoidossa. Opinnäytetyössä tuotetun oppaan avulla perhehoitajat voivat saada tietoa työskentelytavoista ja -menetelmistä monikulttuuristen asiakkaiden kanssa. Lisäksi he pystyvät vaikuttamaan yhteiskunnallisiin tarpeisiin ja suosituksiin monikulttuuristen asiakkaiden kanssa työskennellessään.

Joka vuosi Suomeen saapuu maahanmuuttajia eri maista. Miksi he tulevat? Mikä pakottaa heidät lähtemään kotimaastaan? Syitä on monenlaisia. Ne voivat olla talouteen tai turvallisuuteen liittyviä, tai henkilöt jatkavat matkaansa johonkin muuhun maahan Suomen kautta. Taloudelliset vaikeudet, poliittinen painostus tai turvaton, vaarallinen ympäristö saavat ihmiset etsimään uutta asuinpaikkaa. (Alitolppa-Niitamo 1994, 14–15.)

Vuoden 2022 lopussa Suomessa asui 495 992 vieraskielistä, joiden osuus koko väestöstä oli 9 prosenttia. Kasvu edellisestä vuodesta oli 8 prosenttia. Vieraskielisten henkilöiden määrä on kaksinkertaistunut viimeisen kymmenen vuoden aikana. Määrä on kasvanut 37 950 henkilöllä, mikä on suurin kasvu 40 vuoteen. (Terveystieteiden tutkimuskeskus 2023b.)

Suomessa oli vuonna 2022 sijoitettuna 9 666 lasta, joista noin puolet (55 %) oli perhehoidossa. Toimeksiantosopimus oli tehty yli 5 000 perheen kanssa. Ammatillisen perhehoidon sijoitusmäärä oli noin 8 prosenttia. (Terveystieteiden tutkimuskeskus 2023a.)

Monikulttuurisuus tulee lisääntymään myös ammatillisessa perhehoidossa. Oppaasta saakin tietoja ja neuvoja perhehoitoon liittyviin arkielämän tilanteisiin. Lisäksi opas tarjoaa ammatillisille perhehoitajille ajankohtaista tietoa monikulttuurisuudesta.

Opinnäytetyö on toiminnallinen työ. Monikulttuurisen oppaan kehittäminen ja luominen vastasi Ammatillisten Perhekotien Liiton tarpeisiin, koska liitolla ei ollut omaa materiaalia monikulttuuristen asiakkaiden kanssa työskentelystä. Toiminnallisen opinnäytetyön toteuttamisen tuloksena syntyy aina tuote – tässä tapauksessa opas, joka vastaa tilaajan tarpeisiin. (Kostamo ym. 2022, 10–11.)

Opas koottiin teorian tiedon, yhteistyökumppanin toiveiden, palautteen ja teema-haastattelujen pohjalta. Sitä voidaan jakaa sähköisenä PDF-tiedostona liiton jäsenille. Tämä mahdollistaa oppaan saatavuuden kaikissa ammatillisissa perhehoidon yksiköissä.

Oppaan tekeminen toteutettiin tuotekehitysprosessin mukaisesti. Tuotteen kehitysprosessi lähtee ideasta, tarpeista, tietojen keräämisestä ja suunnitelman tekemisestä. Tapani Jokisen (2010, 9–10) mukaan uuden tuotoksen kehittämisen prosessissa on tärkeää johdonmukainen järjestys. On olennaista, että alussa kerätään perusteelliset tiedot tuotosta varten, sitten muodostetaan suunnitelma siitä, miten tuotos kehitetään, ja lopussa on varsinainen tuotoksen kehittämisvaihe.

2 LASTENSUOJELU

Suomessa lastensuojelun palvelujärjestelmä on hyvin monipuolinen ja laaja. Sen tehtävänä on tukea ja edistää lapsen kasvua ja kehitystä. Palvelut ja tukitoimet toteutetaan lapsen ja perheen parhaaksi.

2.1 Lainsäädäntö

Lasten oikeuksista on säädetty Suomen perustuslaissa (11.6.1999/731), sosiaalihuoltolaissa (30.12.2014/1301) ja lastensuojelulaissa (13.4.2007/417). Suomea sitoo lisäksi YK:n lasten oikeuksien yleissopimus (Yleissopimus lapsen oikeuksista 60/1991). Lastensuojelussa keskeisin on lastensuojelulaki.

Lastensuojelulaki määrittää, minkälaisia toimenpiteitä tehdään, jos lapsen kehitys- ja kasvuolosuhteet vaarantuvat. Ensisijaisesti lapselle ja hänen perheelleen tulee antaa tukea ja suojelua lapsen kasvun ja kehityksen varmistamiseksi. Lastensuojeluviranomainen ohjaa perheen lastensuojelun piiriin, jolloin käynnistetään lastensuojelun asiakkuus. Lastensuojelulain tarkoituksena on turvata lapselle turvallinen kasvuympäristö, tasapainoinen kasvu ja kehitys sekä erityinen suojelu. (Lastensuojelulaki 1. §.)

Keskeisenä periaatteena lastensuojelussa on avohuollon tukitoimien ensisijaisuus. Toimilla pyritään löytämään riittävän tasoinen puuttuminen, joka noudattaa viranomaistoiminnan suhteellisuusperiaatetta. Perhehoito on laitoshoitoon nähden ensisijainen lapsen sijaishuollon muoto: laitoshoittoa järjestetään vain, jos sijaishuoltoa ei voida järjestää lapsen edun mukaisesti riittävien tukitoimien avulla perhehoidossa tai muualla (Lastensuojelulaki 50. §). Perhehoitolain (20.3.2015/263) 1. §:n mukaan perhehoidon tarkoituksena on turvata hoidetta-

van tarpeiden mukainen hoito kodinomaisesti siten, että hänen perusturvallisuutensa, sosiaaliset suhteensa sekä läheiset ihmissuhteensa mahdollistetaan.

Lastensuojelulaissa on määritelty, että kaikilla lapsilla on oikeus turvalliseen kasvuympäristöön. Näin mahdollistuvat lapsen monipuolinen kehitys, suojelu ja huolenpito. Tehtävän toteuttaminen edellyttää lapsen edun toteuttamista kaikessa julkisen vallan käytössä. (Räty 2015, 1.)

2.2 Sijaishuolto

Tapauksissa, joissa lapsen ongelmat ovat jo tulleet tietoon, lapsen suojelun määrittelee yleensä lastensuojelulaki. Yhtenä lastensuojelulain tavoitteena on puuttua perheen ongelmiin, kuten päihde-, mielenterveys- tai taloudellisiin ongelmiin, riittävän varhain. Vanhempien ja lapsen toivomukset ja mielipiteet tuen ja palvelujen suhteen otetaan huomioon – toimitaan siis hyvässä yhteistyössä perheenjäsenten kanssa. Lapsen edun toteutuminen on keskeinen tehtävä lastensuojelulain mukaisissa lastensuojelutoimenpiteissä. (Räty 2015, 8–11.)

Jos viranomaisten toimenpiteet eivät riitä parantamaan perheen tilannetta, voi olla tarpeen tehdä huostaanottopäätös ja sijoittaa lapsi kodin ulkopuolelle. Huostaanotto on viimeinen keino, ja se tehdään aina lapsen edun mukaisesti. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen tilastojen mukaan vuonna 2021 kodin ulkopuolelle oli sijoitettu 17 885 alle 18-vuotiasta. Sattumalta luku on täsmälleen sama kuin vuonna 2020. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2023a.)

Vuoden 2022 viimeisenä päivänä huostassa oli 9 666 lasta, joista puolet (55 %) oli perhehoidossa. Perhehoitoon sijoitetuista lapsista 775 (15 %) oli sijoitettu sukulais- tai läheisperheisiin. Hyvinvointialueilla oli vuonna 2022 toimeksiantosopimus 5 162 perheen kanssa. Niistä 1 089 (21 %) oli lapsen läheis- tai sukulaisperheitä. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2023a, 7.)

2.3 Ammatilliset perhekodit

Ammatilliset perhekodit ovat sijaishuollon muotona perhehoidon ja laitoshoidon välimuoto. Lähtökohtaisesti niiden toiminta rinnastuu tavalliseen sijaisperhekotiin, mutta niiltä vaaditaan perhehoidon ammatillista osaamista. Ammatillisessa perhehoidossa perhekodin vanhemmilla on vahva lastensuojelutausta sekä lain vaatima koulutus. Ammatilliseen perhekotiin on mahdollista sijoittaa lapsia, joilla on erityistarpeita. (Terveysten ja hyvinvoinnin laitos 2023a.)

Ammatillisia perhekoteja ei lueta lastensuojelulain 57. §:n mukaisiksi lastensuojelulaitoksiksi. Näin ollen niissä ei voida käyttää rajoitustoimenpiteitä – yhteydenpidon rajoittamista lukuun ottamatta. Kotikasvatuskeinot ovat kuitenkin käytettävissä, ja niillä voidaan rajata lapsen käytöstä normaalin kasvatuskäytännön mukaisesti. (Perhehoitolaki 4. §.)

Lastensuojelulain sijaishuoltoa koskevan 49. §:n mukaan huostaanotetulle lapselle pyritään löytämään hänelle sopiva sijoituspaikka. Sosiaaliviranomainen päättää, hyötyykö lapsi eniten laitoshoidosta, ammatillisesta perhekotihoitosta vai sijaisperhesijoituksesta. Ammatillisiin perhekoteihin sijoitetaan myös traumatisoituneita lapsia. (Terveysten ja hyvinvoinnin laitos 2023a.)

Ammatillisen perhekodin perustehtävänä on lasten ympärivuorokautinen huolenpito ja kasvatus. Ammatilliset perhekodit ovat hyvin resursoituja sijaishuoltopaikkoja, ja niiden vanhemmilla on työkokemusta ja ammatillista osaamista lastensuojelun kentältä. Perhekotiin sijoitettujen lasten on helpompi kiintyä talon aikuisiin, ja aikuisilla on luonteva mahdollisuus tehdä eheyttävää ja korjaa-vaan työtä. Perhekotien etuina ovat pysyvät aikuiset ja kodinomainen ympäristö, joihin lasten on helpompi kiintyä.

Ammatillinen perhehoito on luvanvaraista toimintaa. Yksityisten sosiaalipalvelujen tuottajalla, joka tuottaa ympärivuorokautisia sosiaalipalveluja jatkuvasti, on oltava lupa palvelujen tuottamiseen jo ennen toiminnan aloittamista. Ammatillisen perhehoidon palveluja ei siis saa alkaa tuottaa ennen luvan myöntämistä. (Laki yksityisistä sosiaalipalveluista 22.7.2011/922.)

3 MONIKULTTUURISUUS

Viimeisen 15 vuoden aikana Suomi on kehittynyt monikulttuurisemmaksi yhteiskunnaksi, kun ulkomaalaisten tulijoiden määrä on kasvanut entistä enemmän. Sopeutuminen uuteen yhteiskuntaan on vuosia kestävä prosessi, johon vaikuttavat muuttajan henkilökohtainen tausta sekä sen maan olosuhteet, johon hän muuttaa. Monikulttuurisuuden kohtaamisessa pitää etsiä ja kehittää uusia toimintatapoja ja lähestymisnäkökulmia, syventää ymmärrystä monikulttuurisista ilmiöistä sekä hyväksyä erilaisuutta. Yhteiskunnallisissa rakenteissa pitää olla paremmat käytännön valmiudet kohdata, palvella ja ymmärtää monikulttuurista ympäristöä. (Korhonen & Puukari 2013a, 9.)

3.1 Monikulttuurisuus ja sen kehitys Suomessa

Historiallisesti katsottuna Suomeen voidaan nähdä suuntautuneen maahanmuuttoliikettä jo ensimmäisen maailmansodan aikana, jolloin kymmeniä tuhansia siirtolaisia pakeni Venäjältä Suomeen. Toisesta maailmansodasta alkaen 1990-luvulle saakka maahanmuuttoa oli pääsääntöisesti perhesyistä. 2000-luvulla Suomeen on vuosittain muuttanut avioliiton perusteella noin 30 000 ihmistä. Muutot Suomeen perustuvat eri syihin. Yleisimpiä niistä ovat perhesyyt, työ, opiskelu ja pakolaisuus. 1990-luvulla Suomeen muutti suuri ryhmä inkerinsuomalaisia paluumuuttajan statuksella. (Hiitola ym. 2018, 7.)

Maahanmuuttajan integroitumisprosessiin vaikuttavat tulijan kielitaito, koulutus, sosiaaliset suhteet, tulevaisuuden näkymät sekä motivaatio. Maahanmuuttajat eroavat toisistaan äidinkieltensä, kulttuurinsa ja ulkonäkönsä suhteen. Jokaisella asiakkaalla onkin omat, yksilölliset erityistarpeensa, toiveensa ja odotuksensa.

Suomessa maahanmuuttajiin liittyviä asioita hoitavat useat eri viranomaiset. Esimerkiksi Maahanmuuttovirasto on viranomaisorganisaatio, joka vastaa ulkomaalaisten henkilöiden maahantulosta ja poistumisesta sekä käsittelee oleskelulupaan liittyviä asioita. Maahanmuuttovirasto on sisäministeriön alainen. Sisäministeriö sekä johtaa Suomen maahanmuuttopolitiikkaa että hallinnoi sitä. (Sosiaali- ja terveysministeriö s.a.)

3.2 Monikulttuurisuus perhehoidossa

Niekka (2010) kertoo, että jo muutama vuosi sitten maahanmuuttajataustaiset lapset nähtiin kasvavana palveluntarvitsijaryhmänä sijaishuollossa. Tilanteeseen valmistautumiseen ei kuitenkaan ollut riittävästi osaamista. Lisäksi tiedot sijoitettujen vieraskielisten lasten määrästä sekä lastensuojelun asiakkuuden syistä olivat puutteellisia.

Vuonna 2020 Suomen lastensuojelun asuinyksiköistä vain 10 prosentin ilmoitettiin erikoistuneen monikulttuurisuuskysymyksiin (Heino 2020a, 26). Arviolta kymmenen viime vuoden aikana Suomessa on ollut noin kymmenen monikulttuurista sijaisperhettä ja vain muutamia maahanmuuttajataustaisia sijaisperheitä (Niekka 2010, 17). Suomessa ei myöskään ole systemaattisesti kerätty tilastotietoa lastensuojelun asiakkaista äidinkielen tai kansallisuuden perusteella. Siksi on hieman vaikea arvioida, kuinka paljon apua saatetaan tarvita.

Tutkimuksissa on kuitenkin huomattu maahanmuuttajien erityisen kielteinen ja pelokas suhtautuminen huostaanottoihin. Maahanmuuttajien mielestä lasten huostaanotto vaikuttaa monikulttuuriseen yhteisöön negatiivisesti perheen kautta ja lisää yhteisön ulkopuolelle sulkemista. (Niekka 2010, 8.) Maahanmuuttajien mielestä suomalaisen lastensuojelun käytännöt voivatkin näyttää vierailta ja pelottavilta. Huostaanotto voi herättää erilaisia pelon tunteita ja häpeää. Lisäksi lähiverkosto voi sulkea perheen yhteisön ulkopuolelle ja aiheuttaa näin ollen sosiaalisen verkoston kapeutumista. (Niekka 2010, 9.)

Palveluja ja erityisosaamista on ollut tarjolla maahanmuuttajille yleensä vain vähän (Niekka 2010, 5). Tarja Heino (2020b, 190) on tutkinut, miten etnisyys huomioidaan käytännössä. Vaikka lastensuojelulain (4. §) mukaan sijaishuoltopaikan valinnassa tulee ottaa huomioon lapsen kielellinen, kulttuurinen ja uskonnollinen tausta, se ei ole aina mahdollista. Olisi kuitenkin hyvä pohtia, millainen sijaisperhe olisi maahanmuuttajataustaiselle lapselle paras – kanta-väestöön kuuluva, monikulttuurinen vai maahanmuuttajataustainen perhe.

Jo aiemminkin on tehty tutkimuksia, joissa on ollut mukana erilaisia perheitä (Laakso 2019; Niekka 2010). Niissä on osoittautunut, että Suomessa ei ole tarpeeksi perheitä, jotka osaisivat työskennellä maahanmuuttajalasten

kanssa. USA:ssa sen sijaan on säädetty laki, joka nimenomaisesti edellyttää, että sijaisperheissä edistetään lapsen kulttuurikäytäntöjä – kuten ruokia, kieliyhteyksiä ja pukeutumista – ja muuta hänen kulttuuri-identiteettiään tukevaa toimintaa (Stafanson 2019). Maahanmuuttajataustaiset perheet tarvitsevat erityistä tukea sekä kulttuuri-identiteettinsä vahvistamiseen sekä rasismin kitkemiseen.

Taimikko-projektin työntekijä Azeb Hailu ehdotti käytännöllistä tukemisen tapaa, kun hän kirjoitti lasten kanssa työskentelemisen välineeksi sadun ”Punakorvan kaksi kotia. Maahanmuuttajalapsi sijaisperheessä” (Niekka 2010, 23). Sadussa Punakorva-kilpikonna joutuu lähtemään sotaa pakoon kotimaastaan ja muuttamaan sijaisperheeseen. Sadun eläinhahmot auttavat lapsia tunteiden ja sadun teemojen käsittelemisessä.

Tärkeimmiksi asioiksi muodostuvat lapsen oman äidinkielen ylläpitäminen ja yhteyden säilyttäminen syntymäsukuunsa, sijaisperheen kanssa syntyvä luottamus sekä suomalaisen kulttuurin ja yhteiskunnan tuntemus. Merja Aniksen (2008) mukaan lapsen hyvinvoinnin ja identiteetin kehittämisellä on suuri merkitys myös hänen lähiverkostossaan ja monikulttuurisessa yhteisössään. Katarina Groop (2021) muistuttaa, että sijaishuollossa pysyvät aikuiset ja sama asuinpaikka antavat sijoitetulle lapselle turvallisuuden tunteen sekä eheyttävät hänen hyvinvointiaan. Jokainen lapsi tarvitsee lähelleen luotettavan aikuisen, joka pystyy ymmärtämään hänen monikulttuurisen taustansa ja sisäistämään sen sekä samalla tukemaan hänen kasvuaan.

Tutkimusten perusteella integroituminen suomalaiseen yhteiskuntaan voi toteutua monin eri tavoin. Toiset arvostavat ensisijaisesti omaa kulttuuriaan, toiset taas omaksuvat kaksi kulttuuria. Lapsen identiteetin muodostuminen on jatkuva prosessi hänen kehityksessään. Työkäytännöissä lasta kuulostelemalla pystytään selvittämään kulttuurin merkitys hänen yksilöllisellä tasollaan (Anis 2008, 96). Groop (2021, 256–257) toteaa myös, että omien juurten tuntemus esimerkiksi tarinan kautta vaikuttaa elämän rakentamisessa aikuisuuden aikana. Sijaishuollolla on suuri vastuu tarjota lapselle pysyvä asuinpaikka sekä auttaa lasta tuntemaan omat juurensa ja kiintymään aikuisiin, jotta lapsen omakuva vahvistuisi.

Vähemmistönuorten kulttuuristen tarpeiden tukeminen on ratkaisevan tärkeää nuoren kulttuuri-identiteetin asianmukaiselle kehitymiselle. Se estää nuorten kielteisiä reaktioita kulttuuriarvojen todelliseen tai kuviteltuun hylkäämiseen. Jotkut tutkijat uskovat, että transkulttuurisissa perheissä asuvien lasten psykososiaaliset ja ihmissuhdeongelmat johtuvat tai pahentuvat kulttuurisista eroista (Niekka 2010; Stafanson 2019).

3.3 Monikulttuurisuus, vuorovaikutus ja ohjaus

Kulttuurien vuorovaikutuksen tutkiminen on yhä tärkeämpää, kun Suomeen tulee yhä enemmän ulkomaalaisia. Perheissä, joissa toinen tai molemmat vanhemmista ovat ulkomaalaisia, saattaa olla ongelmia lasten oikeuksien loukkamisen vuoksi. Niitä on kuitenkin vaikeampaa nähdä ja ratkaista erilaisten vanhemmuuteen liittyvien kulttuuristen uskomusten vuoksi.

Terveystieteiden tutkimuskeskus (2023c) on koonnut muistilistan siitä, mitä pitää ottaa huomioon monikulttuurisen asiakkaan kohtaamisessa:

- On tärkeää havainnoida, miten sijoitetun lapsen kulttuuri- ja uskonnollinen tausta vaikuttaa kokonaisvaltaisesti hänen arkeensa.
- Sovittuihin tapaamisiin on varattava riittävästi aikaa, jotta perheet tulisivat kohdatuiksi aidosti.
- Huolellinen taustatyö on asiakkuussuhteen rakentamisen perusta.
- Asiakkuussuhteen ylläpitämiseksi tulee käyttää saatavissa olevia apuvälineitä ja tarpeen vaatiessa tulkkauspalveluita.
- Tapaamisissa on hyvä keskustella mahdollisimman selkeästi – mahdollisuuksien mukaan selkosuomea käyttäen.
- Tapaamisissa tulee keskustella avoimesti selittäen, perustellen ja varmistaen molemminpuolisen ymmärtämisen keskustelun sisällöstä.

Maahanmuuttajan kotoutumisprosessissa tavoitteina ovat sopeutuminen ja integroituminen suomalaiseen yhteiskuntaan sekä suomalaisen kulttuurin omaksuminen. Groop (2021, 256–257) nostaa esille merkittävän tärkeänä lapsen hyvinvoinnin turvaamiseksi kiintymyssuhteen rakentamisen vaikkapa yhden sijaishuoltopaikan aikuisen kanssa. Perhehoidossa se on luonnollinen tapa nähdä perhemalli – laitoshoidosijoituspaikkaan verrattuna.

Sauli Puukari ja Vesa Korhonen (2013) muistuttavat, että ohjaustehtävässä on olennaista monikulttuurisuuden tiedostamisen lisääminen. Siinä pitää ottaa

huomioon myös omien kulttuuristen perinteidensä ja juuriensa tunteminen. Monikulttuurinen sisäistäminen edellyttää ensisijaisesti omien juuriensa tunte- mista ja tiedostamista, ja sen kautta pystytään ymmärtämään ja hyväksymään toinen kulttuuri. Vuorovaikutus oman kulttuurin kautta toisen kulttuurin kohtaamisessa synnyttää aitoa tietoisuutta ja halun ymmärtää toista. Erilaisten kulttuurien kanssa työskenneltäessä joudutaan miettimään syvemmin omia juuria ja avaamaan itselle uusia ulottuvuuksia laajentaa kulttuurista tuntemustaan. Se on jatkuva prosessi ensiksi omaan, sitten toiseen kulttuuriin – ja taas omaan. (Puukari & Korhonen 2013, 36.)

Monikulttuurisessa asiakassuhteessa on otettava huomioon myös lapsen lähi- verkosto ja yhteisön merkitys lapsen elämässä. Se on luonnollisesti eri kulttuureissa erilainen. Yhteisöön kuuluminen ja oman identiteetin rakentaminen sen kautta sekä vahva side lähiverkoston kanssa on joka tapauksessa otettava vakavasti työssä monikulttuuristen asiakkaiden kanssa. Monikulttuurisessa ohjauksessa pitää ottaa huomioon erityisesti kyseisen yhteisön kulttuurin erilaisuus verrattuna länsimaiseen kulttuuriin. Länsimaisessa kulttuurissa aikuiset hakevat apua viranomaisilta, kun taas monissa muissa kulttuureissa käännetään yhteisön tai sukulaisten puoleen. Se pitää muistaa, kun tehdään päätöksiä ja suunnitelmia lähiverkoston edustajien mukaan ottamisesta. (Puukari & Korhonen 2013, 37.)

Myös lapsen kielen oppiminen ja kehittäminen tulee ottaa huomioon. Uuden kielen oppimista tulee suunnitella yksilöllisesti. Apuna kannattaa käyttää esimerkiksi selkeällä kielellä puhumista ja lyhyitä sanoja. (Pollari & Koppinen 2011, 108–109.)

4 OPINNÄYTETYÖN TEHTÄVÄ JA TARKOITUS

Opinnäytetyön tavoitteena oli vahvistaa perhehoitajien tietoisuutta vuorovaikutuksesta monikulttuuristen asiakkaiden ja heidän vanhempiensa kanssa. Tarkoituksena oli kehittää selkeä, helppokäyttöinen opas Ammatillisten Perhekotien Liiton jäsenille. Tutkimukseen myös haastateltiin liiton jäseniä. Haastattelujen tulosten sekä monikulttuurisuutta käsittelevän kirjallisuuden perusteella luotiin opas, joka jää liiton jäsenten käytettäväksi.

Ammatillisten Perhekotien Liitto on perustettu vuonna 1992. Liiton jäseninä on noin 80 ammatillista perhekotia. Ammatillisessa perhehoidossa on yli 400 lasta. Ammatillisten Perhekotien Liiton tehtävänä on järjestää jäsenilleen vertaistukea, laatupiirejä, monenlaisia koulutuksia ja tukea eri muodoissa. (Ammatillisten Perhekotien Liitto s.a.)

Keskeinen rooli toiminnallisessa opinnäytetyössä on työympäristön kehittämällä yhteistyökumppanin kanssa. Tutkimuksen on vastattava toimeksiantajan tarpeisiin. (Kostamo ym. 2022, 107.) Tämän opinnäytetyön kautta haluttiinkin vastata työelämäkumppanin tarpeisiin ja kehittää opas, joka on perhehoitajan helposti käytettävissä ja tukee liiton arvoja ja periaatteita. Ammatillisten Perhekotien Liiton arvot, kuten laadullinen hoitotyö, asianmukainen toiminta ja vanhemmuuteen sitoutuminen, perustuvat lapsen edun ja kehityksen toteutumiseen. (Ammatillisten Perhekotien Liitto s.a.) Käytännöllinen opas tulee palvelemaan monia ammatillisia perhekoteja ja antamaan niille työkaluja arkielämästä selviämiseen. Lisäarvoa ja merkitystä oppaan kehittäminen toi myös sen vuoksi, että liitossa ei aiemmin ollut materiaalia monikulttuuristen asiakkaiden kanssa työskentelystä.

Perhehoito on aina ensisijainen sijoituspaikka. Perhekodit tarjoavat kodinomaisen ympäristön ja vakaita aikuisia sijoitetuille lapsille. Tämä on tärkeää heidän hyvinvoinnilleen ja turvallisuudelleen. Monikulttuurisuuden lisääntyminen ammatillisessa perhehoidossa on kuitenkin tuonut lisää haasteita asiakkaiden kohtaamiseen. Kirjallinen opas onkin hyödyllinen ja tarpeellinen kaikille työntekijöille, jotka kohtaavat työpaikallaan sijaishuollossa eri kulttuureista tulleita asiakkaita – sekä perhekodeille että liitolle.

Tämän opinnäytetyön tutkimuskysymykset olivat seuraavat:

- Miten aikuiset voivat auttaa ja tukea monikulttuurista asiakasta sopeutumaan perhekotiin?
- Miten integroitumista voisi helpottaa, jotta se olisi sujuvampaa ja luonnollisempaa?
- Minkälaisia taitoja ja tietoja aikuisilta pitää löytyä, jotta he voivat olla tukena ja lohduttajina vaikeissa elämäntilanteissa oleville lapsille?

Opinnäytetyön teoriaosuudessa käsitellään monikulttuurisuutta koskevaa tilastotietoa ja sen jälkeen ammatillisen perhehoidon käsitteitä ja toimintaa. Keski-osio koostuu haastatteluista ja niiden toteutuksesta. Haastatteluun tulee aina valmistautua perusteellisesti, ja niinpä osallistujille kerrottiin etukäteen, että haastattelu on vapaaehtoinen ja haastateltavien yksityisyys säilyy tutkimusprosessissa. (Mäkinen 2006, 146, 148.) Opinnäytetyön loppupuolella on analyysia ja yhteenvetoa haastattelujen tuloksista.

5 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

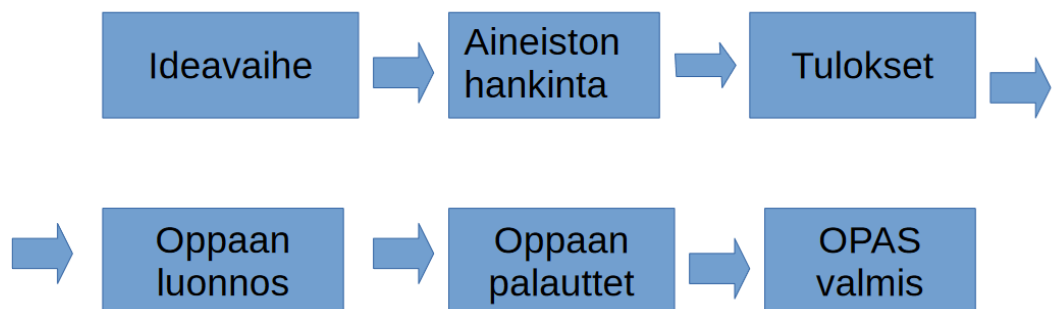
Tämä opinnäytetyö oli toiminnallinen, ja se koostuu ammatillisten perhekotien vanhempien teemahaastatteluista. Opinnäytetyön tuotoksena oli teemahaastattelujen pohjalta rakennettu opas monikulttuuristen asiakkaiden kohtaamisesta lastensuojelun kentällä monikulttuurisessa ympäristössä perhehoidossa. Opinnäytetyöprosessi alkoi syksyllä 2023 idean muodostamisesta ja toimeksiantajan selvittämisestä. Suunnitelman laatimisen ja hyväksymisen jälkeen aloitettiin teemahaastattelujen toteuttaminen, analyysi ja johtopäätösten tekeminen.

Toiminnallinen opinnäytetyö perustuu tuotteen kehittämiseen. Se on tavoitteellinen prosessi, joka vastaa toimeksiantajan tarpeisiin. Siihen kuuluu kaksi tärkeää osaa: tuotteen kehittäminen työyhteisölle sekä tietoperusta ja lähteiden hankinta. (Kostamo ym. 2022, 16.) Opinnäytetyön tietoperusta sisältää monikulttuurisuuden ja perhehoidon keskeisiä käsitteitä. Hakusanoina lähdemateriaalin etsimisessä käytettiin seuraavia: monikulttuurisuus, maahanmuuttajat, lapset, nuoret, monikulttuurinen ohjaus, monikulttuurinen perhehoito, ammatillinen perhehoito, lastensuojelu, monikulttuurinen lastensuojelu, integroituminen.

Jokisen (2010, 9) mukaan uuden tuotoksen kehittämisessä on tärkeää johdonmukainen järjestys. On olennaista, että alussa kerätään perusteelliset tiedot tuotosta varten, sitten muodostetaan suunnitelma siitä, miten tuotos kehitetään, ja lopussa on varsinainen tuotoksen kehittämisvaihe. Oppaan sisältö rakentui haastattelujen, teorian tiedon ja perhehoitajien kanssa työskentelemisen kautta.

1. Tuotteen tarve – Ammatillisten Perhekotien Liitolla oli tarve kehittää monikulttuurinen opas perhekodin vanhempien ja työntekijöiden käyttöön.
2. Toteuttamismahdollisuudet – Opas oli mahdollista toteuttaa opinnäytetyön kautta.
3. Prosessin käynnistäminen – Olin kiinnostunut ideasta ja valmis käynnistämään kehittämisprosessin.
(Vrt. Jokinen 2010, 18.)

Tuotekehityksen vaiheet muodostuvat eri kokonaisuuksista. Pilkkomalla niitä pienempiin osiin on helpompaa saavuttaa tavoitteita ja hahmottaa kokonaisuutta. (Jokinen 2010, 14.)

Kuva 1. Kehittämistyöni vaiheet Jokisen (2010) mallin mukaan.

Prosessin eri vaiheissa pitääkin ensisijaisesti jakaa tuotteen kokonaisuus mahdollisuuksien mukaan pienempiin osiin. Jokaisen osan suunnittelu on toteutettava ensin pienemmissä osissa, jotka pystyy hahmottamaan helpommin. (Jokinen 2010, 73.)

Idean kehittämisessä oli aktiivisesti mukana Ammatillisten Perhekotien Liiton toiminnanjohtaja. Aluksi pohdittiin oppaan kehittämistarpeita ja suunniteltiin prosessin sisältöä yhdessä. Sitten aseteltiin tutkimuskysymykset ja pohdittiin perhehoitajien haastattelujen toteuttamista. Toimeksiantaja oli halukas olemaan koko prosessin ajan tiiviisti mukana.

6 HAASTATTELUJEN KUVAUS

Tiedonhankinnan menetelmäksi valittiin yksilöhaastattelu etänä, Teamsin kautta. Tietoa on helpointa kerätä suorassa vuorovaikutuksessa haastateltavan kanssa. Haastattelun järjestystä voidaan muuttaa tilanteen mukaan vapaasti teeman ympärillä. Haastattelussa vastauksia voidaan tulkita helpommin kuin muissa aineistonkeruumenetelmissä. Tärkeänä elementtinä on, että haastateltavalla on mahdollisuus tulla kuulluksi ja hänen mielipiteitään kunnioitetaan. (Hirsjärvi ym. 2009, 203–205.)

Haastattelujen tallentaminen toteutettiin puheentallennusohjelmalla sekä Teamsin tallennuksella. Tallenteiden tekeminen kahteen paikkaan varmistaa haastatteluaineiston säilymisen siltä varalta, että ilmaantuisi teknisiä ongelmia. Haastatteluaineisto tallennettiin myös analysoinnin helpottamiseksi. Opinnäytetyön kirjoittamisen prosessissa haastattelutallenteisiin oli helppo palata ja tehdä niistä tarkistuksia tarvittaessa (Hirsjärvi & Hurme 2010, 75).

Jouni Tuomen ja Anneli Sarajärven (2009, 92) mukaan teemahaastattelu on luonnollinen tapa etsiä ratkaisuja erilaisiin ilmiöihin ja ongelmiin. Tähän opinnäytetyöhön valittiin siis kolme tärkeää tutkimusaluetta, ja teemahaastattelun kysymykset rakennettiin niiden ympärille. Tutkimusalueet olivat vuorovaikutus lasten kanssa arjen keskellä, vuorovaikutus lähiverkoston kanssa ja vuorovaikutus viranomaisten kanssa. Teemahaastattelussa on rajattava kysymykset ongelmakysymysten ympärille ja etsittävä vastaukset tutkimuskysymyksiin (Tuomi & Sarajärvi 2009, 75).

6.1 Haastattelujen valmisteleminen prosessi

Metsämuurosen (2008, 39) mukaan haastattelun valmistelemissä pitää ensin tehdä suunnitelma ja perehtyä tietopohjan teoreettiseen aineistoon. Haastatteluja varten luotiin teemakysymykset, sovittiin haastatteluajat ja tutkittiin sopivia menetelmiä. Liiton toiminnanjohtajalle lähetettiin haastattelua koskeva saatekirje (liite 1), jonka hän toimitti muille liiton jäsenille. Sen jälkeen odotettiin vastauksia ja yhteydenottoja perhehoitajilta ja sovittiin haastattelun aika-
taulu niiden kanssa, jotka vastasivat haastattelupyynnöön.

Hanna Vilkan ja Tiina Airaksisen (2003, 63) mukaan teemahaastattelu onkin suosittu tapa kerätä aineistoa. Haastatteluja varten rakennettiin haastattelu-runko eri teemojen ympärille. Lastensuojeluteema on hyvin arkaluonteinen ja salassa pidettävä. Aiheeseen kuuluu myös paljon tunteita ja reaktioita. Haastatteluihin valmistauduttiin hyvin – oltiin valmiina myös ottamaan vastaan tunteenpurkauksia.

Haastattelu oli vapaaehtoinen eikä velvoittanut ketään. Lähtökohtana oli kiinnostus monikulttuuristen lasten sopeutumisprosessin tukemista kohtaan. Prosessi lähti liikkeelle sovitusti ja aikataulun mukaisesti. Ensin haettiin tutkintalupaa ja laadittiin tietosuoja-asiakirja, ja sen jälkeen lähetettiin sähköpostia liiton toiminnanjohtajalle. Lisäksi perhehoitajille lähetettiin teemahaastattelun runko etukäteen valmistautumista varten.

6.2 Haastattelujen toteuttaminen

Haastattelu on johdonmukainen, motivoiva ja luottamuksellinen. Se toteutetaan teeman mukaisesti. On tärkeää tuoda esille myös haastattelijan näkökulma – keskeiset käsitteet ja vastaukset syntyvät dialogissa. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 48.)

Teemakysymykset oli jaettu kolmeen osaan teeman mukaisesti sekä kysymysosaan, joka oli tarkoitettu nimenomaan oppaan sisällön luomista varten. Kysymyksien avulla pyrittiin selvittämään, miten vuorovaikutus perhehoitajien ja monikulttuuristen asiakkaiden kanssa toimii, mitä haasteita tai onnistumisia on tullut esiin, mikä toimii ja mitä pitää korjata. Lisäksi oli tärkeää selvittää, mitä perhehoitajat odottavat tutkimuksen tuloksista ja minkälainen oppaan sisältö tulisi rakentaa, jotta he pystyisivät hyötymään siitä jatkossa arjessaan.

Niiden perhehoitajien määrä, jotka ilmoittivat haluavansa osallistua haastatteluun, oli neljä. Heti alussa rajattiin kuitenkin haastateltavien osallistumisen perusteet: monikulttuurinen osaaminen ja kokemus. Oli tiedossa, että monet perhehoitajat, joilla on vain hyvin vähäinen monikulttuurinen kokemus kentältä, eivät olleet halukkaita osallistumaan tutkimukseen tai heillä ei ollut riittävää kokemusta, minkä vuoksi he eivät uskaltaneet osallistua.

Teemahaastattelun tavoitteena on saada mahdollisimman paljon tietoa tutkitavasta aiheesta. Näin ollen haastateltavilla pitäisi olla riittävästi kokemusta ja tietoa monikulttuurisuudesta ilmiönä. Se merkitsee sitä, että haastateltavia ei valita satunnaisesti vaan määrätietoisesti. (Tuomi & Sarajarvi 2018, 88.)

Haastattelukysymykset lähetettiin osallistujille sähköpostitse etukäteen valmistautumista varten. Teemahaastattelun kysymykset jaettiin teemojen mukaan, jotta ne vastaisivat opinnäytetyön tavoitteisiin ja tarkoitukseen (liite 2). Haastateltavat, jotka olivat halukkaita osallistumaan tutkimukseen, olivat vastanneet suoraan sähköpostiin.

Haastateltavien kanssa sovittiin Teams-tapaamiset ja heille lähetettiin haastattelurunko sähköpostitse tutustumista varten. Teemat olivat arki, lähiverkosto, viranomaiset ja oppaan sisältö. Lisäksi haastateltavien kanssa sovittiin heille sopivat haastatteluajat ja heille lähetettiin linkki Teamsiin. Heille kerrottiin tutkimuksen tarkoitus ja tavoitteet sekä esiteltiin haastattelurunko. Heille kerrottiin myös, että haastattelu nauhoitetaan, se on luonteeltaan vapaaehtoinen ja heillä on oikeus keskeyttää haastattelu. Haastateltaville lähetettiin saatekirje (liite 1), haastattelurunko (liite 2) ja haastatteluostumus ennen haastattelun toteuttamista.

Haastattelu pystyttiin toteuttamaan ajallisesti lyhyellä aikavälillä, kahden viikon sisällä. Peruutuksia ei tullut, mutta yksi haastattelu jouduttiin siirtämään haastateltavan aikataulun muutoksen vuoksi. Etukäteen oli sovittu, että haastattelu kestäisi noin 40–60 minuuttia. Aikataulua pystyttiin noudattamaan hyvin, ja kaikki haastattelut kestivät suunnitelman mukaisen ajan; jotkin olivat pitempiä ja toiset lyhyempiä, mutta kaikki kestivät alle 60 minuuttia. Haastattelut toteutuivat helmikuun 2024 alussa.

Haastattelut toteutuivat hyvässä ilmapiirissä. Niissä näkyvät haastateltavien aito kiinnostus monikulttuurisuutta kohtaan ja heidän pyrkimyksensä jakaa omia näkemyksiään ja kokemuksiaan muille. Haastattelun päättyessä sovittiin, että kun oppaan luonnos on valmis, se lähetetään haastateltaville tutustumista varten, ja heitä pyydettiin antamaan siitä palautetta ja kommentteja.

Heti haastattelun jälkeen tehtiin litterointi ja kuunneltiin aineistoa moneen kertaan. Litterointi vei aikaa paljon enemmän kuin oli arvioitu, ja aineiston määrä oli yllättävä. Oli helppo kuunnella aineistoa ja tehdä siitä havaintoja. Jotkin kohdat jouduttiin kuuntelemaan useita kertoja, jotta saatiin selkeä käsitys aineistosta. On tärkeää, että haastateltavien vastaukset ja tulkinnat tulevat esille selkeästi – haastattelijan tulkinta ei ole niin tärkeä. Kokonaisuudessaan haastatteluaineistoa kertyi 25 A4-sivua.

Teemahaastatteluista tehtiin tallenteet, mikä helpottaa haastattelijaa olemaan läsnä ja keskittymään prosessiin ja vuorovaikutukseen. Paperille kirjoittaminen voisi estää keskittymisen haastattelussa. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 92.) Tallenne antaa myös mahdollisuuden palata samaan aineistoon uudelleen, saada lisätietoja, joita ei ollut huomioitu litterointiprosessissa, ja tehdä tarkennuksia ottaen huomioon äänensävyn ja kommentoinnin (Ojasalo ym. 2014, 107, 110).

6.3 Haastattelujen analyysi

Aineiston analyysi alkaa jo haastattelutilanteessa. Haastattelussa tutkija havainnoi ja kerää toistuvia ilmiöitä ja luokittelee niitä alustavasti. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 136.) Tässä tutkimuksessa käytettiin analyysimenetelmänä teemoittelua, jonka avulla pyrittiin keräämään aineistosta keskeisiä ja tärkeitä elementtejä.

Teemoittelussa aineistoa pilkotaan aihepiirin perusteella. Jakamalla luokkien on mahdollista etsiä aineistosta vastauksia tutkimuskysymyksiin. Helpottava tekijä siinä on, että itse haastattelu on etukäteen jaettu teemojen perusteella, ja haastattelurunko toimiikin teemoittelun apuna analyysin eri vaiheissa. Teemoittelun idea on löytää samanlaisia ja erottavia tekijöitä. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 93.) Jo pelkästään yhdistämällä yhteenkuuluvia asioita ja vastauksia sekä luokittelemalla niitä on mahdollista saada joitakin tuloksia. Haastattelun teemojen jakamisen tarkoituksena on kuitenkin saada kokonaiskuva tutkimuksen ilmiöistä (Kananen 2010, 55).

Analyysin tarkoituksena on supistaa ja selkeyttää saatua aineistoa sekä tuottaa uutta teoreettista tietoa (Hirsjärvi & Hurme 2011, 173). Tässä opinnäytetyössä pidettiin hyvin tärkeänä, että asetettuihin tutkimuskysymyksiin saatiin vastaukset teemojen avulla. Haastatteluaineiston analyysiprosessissa kerättiin teemojen ympärillä samoihin aihepiireihin liittyvät vastaukset yhteen ja tarkasteltiin niiden yhteisiä elementtejä. Aineistoa luokiteltiin teemojen mukaisesti myös tutkittavan teoriaperustan yhteydessä.

Lisäksi valittiin aineistoon liittyviä poikkeavia ilmiöitä. Aineisto analysoitiin mahdollisimman pian haastattelun jälkeen, jotta haastattelun sisältö oli tuoreena mielessä. Haastattelujen teemat jaettiin jo aiemmin mainittuihin osiin: lapset, lähiverkosto sekä viranomaiset.

Haastattelujen valmistuttua ne analysoitiin luvussa 5.3 kuvatulla tavalla: Ensinnä aineisto teemoiteltiin. Siitä muodostettiin alaluokkia, jotka yhdisteltiin yläluokiksi eli pääluokiksi. Yhdistämisen jälkeen haastattelujen tuloksista muodostui kokonainen kuva. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 108–109; taulukko 1.)

Taulukko 1. Esimerkki ryhmittelyvaiheesta

ALKUPERÄINEN ILMAUS	PELKISTETTY ILMAUS	ALALUOKKA	PÄÄLUOKKA
<p>Vietämme perusjuhlapyyhiä suomalaisen kulttuurin mukaisesti, kuten joulua, uutavuotta ja pääsiäistä normaaliin tapaan.</p> <p>Ruokavalio on sen mukainen, mitä on toivottu. Olemme pyrkineet huomioidaan kulttuuriset ruokavaliot...</p>	<p>...perusjuhlapyyhiä suomalaisen kulttuurin mukaisesti...</p> <p>...pyrkineet huomioidaan kulttuuriset ruokavaliot...</p>	<p>Sekä oman että suomalaisen kulttuurin ylläpitäminen</p> <p>Vuodenaikojen ja juhlapyyhiin merkitys</p> <p>Ruokavalio</p>	<p>Kulttuuriin ja uskoon liittyvät tekijät</p>
<p>Luemme paljon äidinkielistä satuja ja keskustelemme sekä heidän että suomen kielellä arkisissa tilanteissa.</p>	<p>...äidinkielistä satuja ja keskustelemme sekä heidän että suomen kielellä...</p>		<p>Äidinkielen vahvistaminen</p>

<p>Etsimme netistä hänen äidinkielellään olevia lastenlauluja ja yritimme valmistaa hänen maastaan tulleita ruokia...</p> <p>Olemme pyrkineet saamaan vapaa-ajalle ja harrastuksiin omaa äidinkieltä puhuvan työntekijän...</p>	<p>...äidinkielellään olevia lastenlauluja...</p> <p>...äidinkieltä puhuvan työntekijän...</p>	<p>Sekä suomen että äidinkielen ylläpitäminen</p>	<p>Keinot ja tavat: lukeminen, laulaminen...</p>
<p>Olemme ottaneet käyttöön muutama kuukausi sitten sellaiset säännölliset viikkosoitot vanhemmille.</p> <p>Pidän tärkeänä, että keskustelemme vanhempien kanssa lapseen liittyvistä asioista...</p> <p>Kaikki vanhemmat ovat pystyneet kertomaan heille tärkeistä asioista.</p>	<p>...säännölliset viikkosoitot vanhemmille...</p> <p>...keskustelemme vanhempien kanssa...</p> <p>...vanhemmat ovat pystyneet kertomaan...</p>	<p>Keinot ja toimintatavat: keskustelut, soitot</p> <p>Vanhemmat itse kertoivat</p>	<p>Vuorovaikutus monikulttuuristen vanhempien kanssa</p>
<p>Eri kulttuureista tulleiden kulttuurisidonnaiset tavat ovat erilaisia...</p> <p>Tärkeää olisi tietää, mitä tapoja vanhemmilla on ja mitä tapoja he pitävät tärkeinä...</p>	<p>...kulttuurisidonnaiset tavat ovat erilaisia...</p> <p>...tietää, mitä tapoja vanhemmilla on...</p>	<p>Erilaisuuden tunnistaminen</p> <p>Kulttuurisidonnaisen tietojen saaminen</p>	<p>Monikulttuurinen kohtaaminen</p>

Taulukosta 1 näkyy, miten haastattelujen tuloksia ryhmiteltiin. Alkuperäisestä ilmauksesta muodostettiin siis pelkistetty ilmaus. Sen pohjalta teemat jaettiin

ala- ja pääluokkiin. Lopullinen haastatteluanalyysi tehtiin vasta lopuksi, kaikkien haastattelujen valmistuttua. Pyrkimyksenä oli, että tutkimusprosessi perustuisi johdonmukaisuuteen ja aineisto olisi ajankohtaista ja luotettavaa. Hyvä tutkimus perustuukin juuri eettisyyteen ja johdonmukaisuuteen (Tuomi & Sarajärvi 2009, 127).

6.4 Eettisyys ja luotettavuus

Olen itse työskennellyt perhehoitajana monen vuoden ajan. Pohdin opinnäytetyössä tarkasti omaa puolueetonta asemaani tutkimusprosessissa. Tein opinnäytetyön yksin: hain aiheeseen liittyvän tietoperustan, suoritin haastattelut, analysoin haastattelujen tulokset sekä kirjoitin johtopäätökset. Tässä tilanteessa on erittäin merkittävää se, että pyrin olemaan puolueeton tutkimuksen tekemisessä eivätkä oma asemani ja tietämykseni vaikuttaneet tutkimuksen kulkuun eivätkä johtopäätöksiini. Olin hyvin neutraali koko prosessin ajan, ja haastateltavien rooli ja heidän näkemyksensä olivat arvokasta aineistoa opinnäytetyöhön.

Haastatteluaineiston analyysiin ja tulosten tuottamiseen liittyy monia eettisiä kysymyksiä. Luotettavuuden vahvistaminen pohjautuu siihen, että tein sekä haastattelut että litteroinnin itse ja omatoimisesti, eikä kukaan ulkopuolinen käsitellyt aineistoa. Eettisyys on koko opinnäytetyön prosessia ohjaava periaate (Hyvärinen 2017, 32).

Haastattelussa on tärkeää toimia ammatillisesti ja kunnioittavasti haastateltavaa kohtaan. Itse haastattelija on neutraali ja pidättyväinen eikä tuo omaa mielipidettään eikä panostaan vastauksiin. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 97.) Objektiiivinen suhtautuminen haastatteluprosessissa ja analyysissa on sekä tärkeää että vaativaa.

Haastatteluissa otettiin huomioon haastateltavien mielipiteet ja näkemykset ja kiinnitettiin huomiota heidän käytännön kokemuksiinsa ja ehdotuksiinsa. Pyrkimyksenä oli, etteivät omat mielipiteeni tai kokemukseni vaikuttaisi tuloksiin. Asiakkaiden sopeutumista suomalaiseen yhteiskuntaan analysoitiin tieteellisten tutkimusten ja muun lähdekirjallisuuden pohjalta. Tutkimusprosessissa

noudatettiin eettisiä periaatteita sekä tieteellistä tutkimusta koskevaa lainsäädäntöä. Haastatteluprosessiin suhtauduttiin kunnioittavasti, haastateltavien vapaaehtoisuutta arvostettiin eikä heidän yksityisyyttään loukattu.

6.5 Aineiston käsittely

Tutkimuksessa noudatettiin tietosuojalain määräyksiä sekä kunnioitettiin asiakkaiden ja haastateltavien oikeuksia. Ammatillisten perhekotien taustatietoja ei julkistettu, ei myöskään asiakkaiden. Opinnäytetyön prosessissa haastatelluaineistoa säilytettiin kirjoittajan henkilökohtaisella tietokoneella, joka oli suojattu kahdella salasanalla. Aineistoa ei luovuteta ulkopuolisille. Opinnäytetyön valmistuttua aineisto hävitetään kuukauden kuluttua asianmukaisesti.

Pyrkimyksenä oli, että koko prosessikuvaus alusta loppuun asti kirjoitetaan avoimesti ja perusteellisesti, jotta lukijalle syntyy selkeä kuva, mistä aineisto ja tulokset ovat peräisin. On erittäin tärkeää, että opinnäytetyössä tulee esille, miten tutkimus tehdään ja ketkä ovat siinä osallisina. Luotettavuutta pystytään lisäämään kuvaamalla tarkasti tutkimusprosessin kulkua. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 138–139.)

Haastatelluaineiston analyysiin ja tulosten tuottamiseen liittyy monia eettisiä kysymyksiä. Luotettavuuden vahvistaminen pohjautuu siihen, että tein sekä haastattelut että litteroinnin itse ja omatoimisesti, eikä kukaan ulkopuolinen käsitellyt aineistoa. Eettisyys on koko opinnäytetyön prosessia ohjaava periaate (Hyvärinen 2017, 32).

Haastattelussa on tärkeää toimia ammatillisesti ja kunnioittavasti haastateltavaa kohtaan. Itse haastattelija on neutraali ja pidättyväinen eikä tuo omaa mielipidettä eikä panostaan vastauksiin. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 97.) Objektiiivinen suhtautuminen haastatteluprosessissa ja analyysissa on sekä tärkeää että vaativaa.

Haastatteluissa otettiin huomioon haastateltavien mielipiteet ja näkemykset ja kiinnitettiin huomiota heidän käytännön kokemuksiinsa ja ehdotuksiinsa. Pyrkimyksenä oli, etteivät omat mielipiteeni tai kokemukseni vaikuttaisi tuloksiin.

Asiakkaiden sopeutumista suomalaiseen yhteiskuntaan analysoitiin tieteellisten tutkimusten ja muun lähdekirjallisuuden pohjalta. Tutkimusprosessissa noudatettiin eettisiä periaatteita sekä tieteellistä tutkimusta koskevaa lainsäädäntöä. Haastatteluprosessiin suhtauduttiin kunnioittavasti, haastateltavien vapaaehtoisuutta arvostettiin eikä heidän yksityisyyttään loukattu.

7 TEEMAHAASTATTELUJEN TULOKSET

Tässä luvussa esitellään ammatillisten perhekotien vanhempien teemahaastattelujen tuloksia. Teemahaastattelut toteutettiin helmikuun 2024 alussa, ja haastateltavina oli neljä perhehoitajaa. Teemahaastattelut toteutuivat määrättyjen teemojen mukaisesti puolistrukturoiduin kysymyksin. Kaikki teemat olivat haastateltaville samat, ja haastateltavilla oli mahdollisuus tutustua niihin etukäteen. Haastatteluja pystyttiin syventämään tarkennuskysymyksillä tarpeen mukaan, jos tutkimuksen tulokset sitä vaativat.

7.1 Tärkeimpiä tuloksia

Tämän tutkimuksen tulokset osoittavat, että maahanmuuttajalapsen sopeutuvat hyvin perhekotiin ja heidän kulttuuriaan ja äidinkieltään pidetään yllä ja edistetään perhehoidossa. Perhehoitajat kokevat monikulttuurisuuden rikkautena ja voimavarana. He kuitenkin toivovat enemmän tietoa erilaisten kulttuuristen taustojen selvittämiseen. Alkuaika sen jälkeen, kun uusi perheenjäsen on saapunut taloon, on yleensä hyvin stressaava ja kiireinen. Monikulttuuristen taustojen selvittäminen tuollaisessa tilanteessa on vaikeaa.

Tutkimuksen perusteella Ammatillisten Perhekotien Liiton työntekijät tarvitsevat monikulttuurisen kasvatustyön toteuttamiseen lisää monikulttuurista tunteista sekä uskontoihin, kulttuureihin ja ruokavalioihin liittyvää tietoa. Monilla haastateltavista on vankka kokemus monikulttuuristen asiakkaiden kanssa työskentelystä, ja he kokevat integroitumisen perhekotiin toteutuneen hyvin luonnollisesti. Haastatteluissa tuli esille myös seurakuntien ja yhteisön merkitys integroitumisessa.

Kielelliset haasteet tuovat kuitenkin paljon vääriä tulkintoja, erimielisyyksiä ja haasteita perhekodeissa. Monet perhehoitajat kertoivat, että tulkin käyttö on

jossakin määrin tarpeellista. Toiset taas kokivat lapsen äidinkieltä puhuvan työntekijän palkkaamisen voivan olla hyvä ratkaisu ongelmaan.

Haastattelujen vastaukset olivat hyvin samankaltaisia jokaisen teeman sisällä. Erilaisuudet näkyivät enimmäkseen vuorovaikutuksessa viranomaisten kanssa. Esimerkiksi kaikilla ei ollut aiempaa kokemusta asioinnista Maahanmuuttoviraston kanssa, ja he olivat joutuneet selvittämään viisumin jatkokohakemukseen tai passin hankkimiseen liittyviä asioita.

Haastatteluista kävi ilmi, että kaikilla haastateltavilla on vahva monikulttuurinen kokemus lastensuojelun kentältä. Haastatteluaineisto on laaja. Niinpä se oli sisällöltään monipuolinen, mielenkiintoinen ja arvokas.

7.2 Vuorovaikutus asiakkaiden kanssa

Haastattelujen perusteella laadukas kasvatustyö parantaa luottamuksellisen suhteen rakentumista sekä lapseen että hänen vanhempiinsa. Perhekodin arjessa onkin koettu tärkeäksi valmistella ennalta uuden lapsen tuleamista. Perhehoitajan panostaminen alkukartoitukseen – selvitystyö esimerkiksi perheen kulttuurista – on koettu merkittäväksi lapsen luonnollisessa integroitumisessa perhekotiin.

Monikulttuurisuus on perhehoidossa koettu rikkautena, joka kasvattaa lasten erilaisuuden kunnioitusta. Perhekodeissa huomioidaan erilaiset ruokailutottumukset ja valmistellaan eri maiden lempiruokia sekä keskustellaan eri maiden kulttuureista ja eri kielillä. Lisäksi järjestetään eri kulttuureihin liittyviä teema- viikkoja, joiden aikana esimerkiksi pukeudutaan ja syödään kulloinkin teemana olevan kulttuurin mukaisesti. Nämä kaikki yhdessä kasvattavat lasten maailmankatsomusta ja lisäävät avarakatseisuutta. Tärkeäksi on todettu selvittää, millaisia ovat jonkin toisen kulttuurin juhlapyhät, ruokavalio, tavat ja pukeutuminen.

Olemme viettäneet kotonamme eri maiden juhlia, mm. nepalilaisia juhlia ja lasten kulttuureista tulleita juhlia.

Perhekodin vanhemmat ottavat jokaisen toiveet huomioon ja keskustelevat etukäteen erityisistä toiveista lasten kanssa. Näin voidaan toteuttaa lasten

kulttuuriin liittyviä ehdotuksia. Haastatteluissa nousikin esiin halu kunnioittaa asiakkaiden yksilöllisyyttä ja itsemääräämisoikeutta kulttuuri ja uskonto huomioiden.

Kaikki haastateltavat totesivat erityisen tärkeäksi lapsen oman äidinkielen tukemisen arjessa. Asia tulee huomioida myös koulussa, jossa olisi hyvä järjestää tarvittaessa äidinkielen lisäopetusta. Lisäksi pidettiin tärkeänä, että lapsella on suomalaisia kavereita, jotta hänen suomen kielen taitonsa parantuisi ja vahvistuisi.

Me olemme hankkineet perhekotiin tarvittavan kieliryhmän omaavia työntekijöitä lisätyöntekijöiksi. Pidän haasteena sitä, että vanhemmat ja lapset puhuvat keskenään omalla äidinkielellään eikä itse pysty olemaan mukana tässä.

Äidinkielen oppimisen ja tulkkauspalvelujen järjestäminen aiheuttaa kuitenkin lisätyötä, vie resursseja ja synnyttää kustannuksia. Tästä huolimatta suomen kielen oppiminen ja lapsen oman äidinkielen kehittäminen on tärkeää ja merkittävää. Kahden kulttuurin ylläpitäminen on haastateltavien mukaan rikkautta ja voimaantumista molemmin puolin.

Uskonnollisista asioista ei ole muodostunut perhekodeissa ongelmia. Lapsilla on valinnan vapaus osallistua tai olla osallistumatta perinteisiin suomalaisiin juhliin. Myös vanhempien toiveiden selvittäminen ja huomioon ottaminen on koettu tärkeäksi. Vanhemmat ovat parhaita asiantuntijoita perheen kulttuuristen tapojen noudattamisessa, ja heidän kertomuksensa ja ajatuksensa ovat perhehoitajille tärkeitä. Juha Parkkinen (2013, 112) korostaakin, että arvostava suhtautuminen uskonnollisiin ja pyhiin käsitteisiin on monikulttuurisessa ohjaustyössä tärkeää. Toisten kulttuurien pyhien asioiden ja arvojen kunnioittaminen avaa mahdollisuuden kehittää luottamuksellista, avointa suhdetta maahanmuuttaja-asiakkaan kanssa.

Lapset saavat käydä oman äidinkielen ja oman harjoittamansa uskonnon tunneilla, jotka on järjestetty koulun toimesta.

7.3 Vuorovaikutus lähiverkoston kanssa

Moni haastateltava toi esiin, että vaikka luottamuksellisen vuorovaikutuksen luomisessa monikulttuurisen lapsen vanhempien kanssa oli alkuun haasteita, pitkäjänteinen, rauhallinen työote kantoi eteenpäin ja synnytti hyvää yhteistyötä. Vanhemmat, joilla on monikulttuurinen tausta, kaipaavat kuuntelua ja läsnäoloa. Heidän kuului kokea, että he ovat yhä lapsen elämässä mukana ja heidän toiveitaan kuunnellaan. Luottamuksen rakentuessa avoimen keskusteluyhteyden kautta asiat saadaan hoidettua lapsen edun mukaisesti.

Tutkimuksissa on todettu, että parhaat onnistumiset tulevat asioiden läpikäymisestä vanhempien kanssa ja kun vanhemmat ymmärtävät lapsen hoidon, avun ja kuntoutuksen tärkeyden. Säännöllinen yhteydenpito lähiverkoston kanssa rakentaa luottamuksellista suhdetta. Monet haastateltavat totesivat, että vastavuoroinen kohtaaminen ja aidosti vastaanottavainen lähestymistapa – ihminen ihmiselle – ovat tärkeitä.

Lapsen kulttuuriin on erittäin tärkeää tutustua ja mielellään vanhempien kanssa. Antaa vanhemmille mahdollisuuden kertoa itse avoimesti kulttuurillisista asioista sekä omista näkemyksistä ja toiveista tämän toteuttamiseen.

Vastauksissa todettiin, että sekä perhekodin vanhemmilla että biologisilla vanhemmilla on yhteiset tavoitteet ja molemmat haluavat, että lapsella on hyvä olla. Jaettu vanhemmuus koetaan tärkeäksi. Tämä voi edistää lapsen turvallisuutta ja hyvinvointia. Tärkeitä ovat esimerkiksi viikoittaiset puhelinkeskustelut vanhempien kesken lapsen arjen sujumisesta sekä lapsen syntymäpäiväjuhlat, joihin osallistuvat sekä perhekodin vanhemmat että biologiset vanhemmat. Monikulttuuriset vanhemmat ovat myös usein hyvin kiitollisia ja yhteistyökykyisiä verrattuna kantasuomalaisiin vanhempiin.

Haasteena voi ilmetä erilainen temperamentti perhekulttuuriin liittyen. Perhe tuo omalla tavallaan lisää asioita mukaan kulttuurin muodossa.

Vanhemmille on tärkeää, että heitä kuunnellaan ja heidän mielipiteensä otetaan huomioon kasvatusprosessissa. Avainsanoja tässä asiassa ovat kulttuurisensitiivisyys ja empatia. Haastatteluissa tuli esille myös se, että monikulttuu-

risuuteen liittyy asioiden salailua. Kaikista perheen sisäisistä asioista ei kerrota. Rehellisyys ja suora puhe antaisivat kuitenkin mahdollisuuden välttää ja ennakoida ongelmatilanteet monikulttuuristen asiakkaiden ja heidän lähiverkostonsa kanssa.

Iso juttu on vanhempien yhteistyö meidän kanssamme. Tämänkin kautta välillämme on syntynyt luottamus, kun olemme vanhempien kanssa käyneet pitkiä keskusteluja.

Luottamussuhteen rakentaminen on ollut jopa helpompaa ulkomaalais-taustaisten kuin suomalaistaustaisten vanhempien kanssa. Oman kokemuksen mukaan he luottavat nopeammin.

Luottamussuhteen rakentaminen on tärkeää. Jo yhdellä puhelinsoitolla on merkittävä vaikutus ja kun olet yhteydessä vanhempaan.

On tärkeää saada vanhempiin luottamusta rakennettua, koska heidän kauttaan saamme paljon informaatiota lapsen kulttuurista ja heidän tavoistaan.

Kaikki haastateltavat vahvistivat, että hyvin usein ajan kuluessa vanhemmat, joilla on monikulttuurinen tausta, ovat hyvin kiitollisia saamastaan avusta ja osoittavat kiitollisuutensa toimillaan. Kantasuomalaisten vanhempien kanssa voi joissakin tilanteissa olla jopa haastavampaa luoda avoin kommunikaatio-suhde. Joissakin kulttuureissa voi olla normaalia, että haastavissa elämäntilanteissa jokin muu taho kuin perhe huolehtii lapsesta, eivätkä he ota lapsen huostaanottoon liittyviä asioita välttämättä niin raskaasti kuin kantasuomalaiset.

Perhehoitajat halusivat vuorovaikutuksessa lapsen vanhempien kanssa keskittyä enemmän lapseen liittyviin asioihin, eivät sosiaaliviranomaisten päätöksiin tai huostaanotto-prosessin sisältöön. Ongelmakohtaksi on ilmennyt myös kielimuuri. Monet perhehoitajat ovat kokeneet hyödylliseksi esimerkiksi lapsen äidinkieltä puhuvan hoitajan palkkaamisen. Myös käsillä puhumisesta ja erilaisten kuvakorttien käytöstä on saatu hyviä, positiivisia kokemuksia arjen vuorovaikutustilanteiden sujumisessa. Lisäksi monet ovat käyttäneet erilaisia tulkkipalveluja ja Google-käännöksiä.

7.4 Vuorovaikutus viranomaisten kanssa

Monilla haastateltavista oli vain positiivisia kokemuksia eri verkostoissa toimimisesta. Perhehoitajat kokevat tärkeäksi sujuvuuden ja avoimuuden yhteistyössä koulun ja varhaiskasvatuksen kanssa. Sosiaalinen tuki ja tiivis yhteistyö viranomaisten kanssa lisäävät perhekodin vanhempien voimavaroja ja antavat mahdollisuuden sopeutua luontevasti lapsen arkeen.

Teemme tiivistä yhteistyötä koulun, varhaiskasvatuksen ja sosiaalitoimen kanssa. Me kaikki olemme kasvatuskumppaneita ja avoimella keskustelulla pääsemme hyvään yhteisymmärrykseen.

Maahanmuuttovirasto on ollut hyvin vahvasti mukana ja vastaanottokeskuksen oma sosiaalityöntekijä. Heidän kanssaan yhteistyö on ollut sujuvaa ja helppoa.

Terveystieteiden osastolla olemme saaneet hyvää palvelua. On hoidettu samalla tavalla kuin muitakin suomalaisia.

Lähes kaikissa vastauksissa korostettiin lapsen sopeutumista kouluun merkittävänä asiana. Se vaikuttaa suuresti lapsen hyvinvointiin. Monikulttuurisen lapsen integroituminen koulumaailmaan ei kuitenkaan ole yksiselitteinen asia.

Tutkimusten mukaan sopeuttamiseen vaikuttaa suoranaisesti se, miten koulu suhtautuu monikulttuurisuuteen sekä miten suuri monikulttuuristen lasten osuus koulussa on. Jos koulussa on hyvä, positiivinen kokemus monikulttuurisuudesta, lapsen on helppoa ja luontevaa sopeutua kouluun. Jotkut vastaajista olivat kuitenkin kokeneet jonkinlaisia haasteita yhteistyössä viranomaisien kanssa.

Keskeisimpänä haasteena haastateltavat toivat esiin monikulttuurisuuteen liittyvät ennakkoluulot niin lastensuojelualalla kuin varhaiskasvatuksessa ja koulumaailmassa. Esimerkiksi varhaiskasvatuksen ja koulun puolelta ei aina tahdota ottaa vakavasti lapsen käytökseen liittyviä ongelmia. Sen sijaan ne tulkitaan helposti kulttuurisiksi luonteenpiirteiksi.

Muun muassa monikulttuurisen lapsen lähettäminen lisätutkimuksiin on koettu vaikeaksi. Prosessin aloittaminen ja käynnistäminen vievät aikaa, vaikka apua pitäisi saada välittömästi. Monet haastateltavat olivat kuitenkin sitä mieltä, että

monikulttuuristen lasten pitäisi päästä tarvittaviin lisätutkimuksiin samalla tavalla kuin kantasuomalaisten lasten, mikäli näiden käytöksessä ilmenee poikkeamaa eivätkä normaalit arkiaskareet suju. Näissä asioissa pitäisi huomioida sekä perhekodin että lapsen biologisten vanhempien näkökannat kokonaisvaltaisesti. Monesti on koettu, että lisätutkimusten tekemisen esteenä voi olla suomen kielen heikko hallinta. Yhteistyö seurakuntien ja kolmannen sektorin kanssa on tässä yhteydessä koettu tärkeäksi.

Monet ovat kokeneet tärkeäksi myös mahdollisuuden etsiä lapsille sopivia kontakteja. Näin lapset voisivat olla yhteydessä samanhenkisten kanssa tai harjoittaa omaa uskontoaan. Jotkut lapset suhtautuvat kuitenkin negatiivisesti omaan kotimaahansa eivätkä halua olla laisinkaan sidoksissa siihen – he haluavat olla vain suomalaisten kanssa.

Kulttuurin ylläpitäminen on tärkeää ja avoin keskustelu toimintatavoistamme Suomessa.

Olemme heti pyrkineet löytämään saman kulttuurin omaavien yhteisöjä, mikä helpottaisi sopeutumista.

Monet haastateltavat kokivat sosiaalityöntekijöiden siirtävän perhekodin vanhemmille vastuun esimerkiksi huostaanottoprosessin sisällön avaamisesta lapsen biologisille vanhemmille. He kokevat kuormitusta, koska biologiset vanhemmat eivät tunne suomalaisen lastensuojelujärjestelmän toimintaa. Vanhemmat kuormittavat perhehoitajia ylimääräisillä selvityksillä ja selityksillä, vaikka näiden varsinainen tehtävä olisi lapsen kasvatus ja kehityksen turvaaminen.

Haastaviksi on koettu myös sijoitetun lapsen kulttuurisen taustan ja kielen selvittäminen sekä henkilöllisyysasiakirjojen hankkiminen. Kantasuomalaisten sijoitettujen asiakkaiden kanssa ei synny tämän tyyppisiä ongelmia. Monikulttuuristen asiakkaiden viisumien, passien, oleskelulupien ja henkilökorttien selvittäminen ja hankkiminen on koettu lisätyöksi, etenkin jos perhekodilla ei ole aiempaa kokemusta asioinnista Maahanmuuttoviraston kanssa. Aiheesta toivottaisiin koulutusta ja opetusmateriaalia.

8 OPPAAN LAATIMINEN

Tuotekehitysprosessissa on monia vaiheita ja portaita, joiden tavoitteena on luoda uusia tai parantaa vanhoja, olemassa olevia tuotteita. Tuotekehitys alkaa oivalluksella ja ideoinnilla. Sitten seuraavat tarkennus, tiedon hankkiminen, suunnittelu, toteuttaminen, ohjeistus tuotteen käytöstä, luonnoksen kehittäminen, markkinointi ja myynti. (Jokinen 2010, 1.)

Prosessia ei voida täysin määrätä ennalta. Idea tai oivallus voi tulla spontaanistikin työyhteisön tarpeista. Suunnittelu, valmistus ja markkinointi on yhdistetty toisiinsa kehittämisprosessissa. (Jokinen 2010, 9.)

Ideoinnin jälkeen, oppaan kehittämisen alkuvaiheessa, pidettiin keskustelu liiton edustajan kanssa. Yhdessä pohdittiin oppaan kokonaiskuvaa: minkälaisia tavoitteita oppaan sisällölle asetetaan ja keitä opas palvelee. Opinnäytetyön alkuvaiheessa erittäin tärkeä elementti olikin tiivis yhteistyö toimeksiantajan kanssa. Yhteistyössä sovittiin aikataulut, pohdittiin tuotteiden ideointia, suunniteltiin prosessin kulkua ja tuotteen kehitystä sekä hankittiin tutkimusluvut. (Kostamo ym. 2022, 32.)

Tutkimuksen tulosten perusteella olikin hyvä lähteä suunnittelemaan opasta. Haastatteluissa oli tullut selvästi esille, mitä perhehoitajat toivovat oppaan sisällöltä. Oppaassa olisi hyvä mainita, että pitäisi tutustua etukäteen eri kulttuureihin sekä ottaa selvää, mistä maasta lapsi on tulossa ja mitä asioita sen suhteen kannattaisi huomioida. Oppaassa voisi käydä läpi myös monikulttuurisuuden peruseriaatteet. Tiedon kautta saadaan lisäymmärrystä eri kulttuureista tulevia perheitä kohtaan.

Haastattelujen analyysin jälkeen tehtiin johtopäätökset ja alettiin kehittää opasta. Oppaan luonnos lähetettiin kaikille haastatelluille tutustumista ja palautteen antamista varten. Oppaan saama palaute oli positiivista ja opasta keuhuttiin helppolukuisuudesta. Palautteessa ehdotettiin sisällys- ja lähdeluettelon lisäämistä. Tein oppaaseen tarvittavat lisäykset ja lähetin valmiin oppaan haastatteluun osallistuneille. Opas on hyväksytty ja valmiina käyttöön.

Oppaan sisältö jaettiin kolmeen tärkeään osaan, joista oli muodostettu teema-haastattelujen kysymykset: vuorovaikutus ja arjen sujuminen, lapsen identiteetin tukeminen ja kielellinen tukeminen sekä vuorovaikutus lähiverkoston ja viiranomaisverkoston kanssa. Tarkoituksena oli kehittää toimiva, kätevä opas, joka olisi helposti saatavissa ja luettavissa. Tavoitteena oli antaa perhehoitajille ajankohtaista tietoa maahanmuuttajalasten ja heidän vanhempiensa kohtaamisesta sekä siitä, miten monikulttuurista osaamista voidaan kehittää.

Opas luotiin Powerpoint-ohjelmassa. Se löytyy Ammatillisten Perhekotien Liiton sisäisestä verkkopalvelusta. Opas on liiton jäsenten käytettävissä.

9 OPPAAN ESITTELY, ARVIOINTI JA JATKOSUUNNITELMA

Tavoitteellinen tuotekehitysprosessi käynnistyy suunnitelman mukaisesti ja vaiheittain. Prosessista syntyy tuotos – tässä tapauksessa monikulttuurinen opas. (Jokinen 2010, 9.) Opas on luotu visuaalisesti helppolukuiseksi ja hyvin ytimekkääksi. Sen sisältö on rakennettu niin, että tärkeät, olennaiset asiat on koottu teemoittain ja tietoa on helppo lukea ja hakea. Ohjeet on kirjoitettu haastattelujen ja kirjallisuusaineiston perusteella.

Oppaaseen on koottu oleellista käytännön ja teoretietoa aiheesta ottaen huomioon perhehoidon lainsäädäntö lastensuojelun näkökulmasta. Ammatillisessa perhehoidossa tarvitaan tietoa monikulttuurisesta näkökulmasta lasten kasvatustilanteissa. Opasta laadittaessa pyrittiin siihen, että oppaasta tulisi sekä sisällöltään että rakenteeltaan mahdollisimman johdonmukainen ja helppolukuinen.

Oppaaseen on koottu vinkkejä ja toimintamalleja, jotka tukevat perhehoitajaa arjen kohtaamistilanteissa monikulttuuristen asiakkaiden kanssa. Opas on suunniteltu kohderyhmälle eli perhehoitajille, ja siitä on hyötyä kaikille liiton jäsenille. Opas palvelee sekä niitä, joilla ei ole kokemusta ja jotka tarvitsevat tietoa ja käytännön vinkkejä ottaessaan kotiinsa monikulttuurisia asiakkaita, että niitä, joilla jo on monikulttuurista kokemusta. Oppaan ensimmäinen versio lähetettiin työelämäkumppanille ja haastatteluihin osallistuneille luettavaksi ja arvioitavaksi. Sähköpostilla tuli seuraavanlaista palautetta: ”Kivasti kuvitettu,

selkeä ja nopea sisäistää asiat”, ”Hyvä opas”, ”Oppaassa on käsitelty teemaa käytännön läheisesti ja selkeästi eri arjen aihealueiden osalta.”

Periaatteessa olisi mahdollista laatia monikulttuurisuudesta myös hyvin kattava opas – sellainen, että siinä huomioitaisiin useimmat vallassa olevat kulttuurit sekä uskonnolliset pääpiirteet ja tavat. Tuollainen opas olisi kuitenkin hyvin haastavaa tehdä. Vaarana olisi myös, että oppaasta tulisi vaikeasti luettava.

Joka tapauksessa jatkosuunnitelma tuli haastatteluissa selkeästi esille: Haastateltavat kokivat tärkeäksi kehittää tietopankin, johon olisi koottu monikulttuurisuuden periaatteita ja asiaan liittyviä linkkejä. Haastatteluissa ehdotettiin myös monikulttuurisen koulutuksen lisäämistä ja erilaisten lähteiden kehittämistä. Tärkeää olisi, että monikulttuurisuudesta saisi tietoa mahdollisimman helposti.

10 POHDINTA

Tässä luvussa käydään läpi opinnäytetyön prosessia. Sitä myös arvioidaan ja analysoidaan. Lisäksi opinnäytetyön tuloksia peilataan aiempien tutkimusten tuloksiin.

Opinnäytetyön ajankohdaksi suunniteltiin elokuu 2023 – kesäkuu 2024. Opinnäytetyöprosessi eteni hyvin etukäteen suunnitellussa aikataulussa: haastattelut ja analyysi toteutuivat sovitun aikataulun mukaisesti. Alustavasti haastattelujen toteuttamiseen oli varattu enemmän aikaa, koska aikatauluja on aina vaikea ennakoida.

Haastatteluaineistoa voidaan pitää luotettavana, sillä haastateltavat kertoivat omista kokemuksistaan todellisissa käytännön arkitilanteissa. Haastattelutilanteiden vuorovaikutus vaikutti luontevalta ja rennolta, sillä keskusteluilmapiiri oli luottavainen ja avoin. Lisäksi opinnäytetyön luotettavuuden kannalta oli tärkeää, että äänen laatu ja selkeys toteutuivat haastattelutilanteissa. Näin aineiston litterointi ja analyysi onnistuivat toivotun mukaisesti.

Opinnäytetyön tekeminen oli kokonaisuudessaan hyvin opettavainen kokemus, josta on varmasti hyötyä tulevaisuudessa. Tutkimuksen tekeminen oli minulle entuudestaan tuttua, ja pystyin hyödyntämään tässä aikaisempaa kokemustani. Koin opinnäytetyöprosessin kuitenkin hyvin vaativaksi, ja pidin sitä raskaana prosessina sen monivaiheisuuden ja laaja-alaisuuden vuoksi. Aikataulun järjestäminen oli haastavaa, ja jouduin siirtämään monia tärkeitä asioita tai luopumaan niistä.

Hyvä tuki ja ohjeistus auttoivat prosessin loppuun saattamisessa aikataulun mukaisesti. Koin opinnäytetyöprosessin ryhmätapaamiset hyödyllisiksi, sillä niissä sain lisää ohjeistusta sekä erilaisia näkökulmia eri menetelmien toteuttamiseen. Opinnäytetyön tekemisen myötä tiedonhakutaitoni ovat kehittyneet merkittävästi ja kiinnostukseni muihin tutkimusaiheisiin on lisääntynyt.

Teoreettisen viitekehyksen muodostaminen osoittautui haasteelliseksi. Lastensuojelualan monikulttuurisuuteen liittyviä tutkimuksia oli nimittäin vaikea löytää. Niinpä osallistuin yhdessä opettajan kanssa tapaamisiin, joista sain lisää tukea lähteiden löytämiseksi.

Haastattelutulosten perusteella sain paljon uusia näkökulmia. Voin hyödyntää niitä jatkossa työelämässä. Voin ohjeistaa ja auttaa työyhteisöäni monikulttuurisuuteen liittyvissä haasteissa entistä paremmin.

Opinnäytetyön tekeminen oli minulle hyvin monipuolinen kokemus, joka antoi paljon tietoa ja kehitti minua ammatillisesti. Koin haastavaksi prosessin suunnitteluvaiheen, sillä oli vaikeaa rajata aihealue. Pystyin toteuttamaan etukäteen suunnittelemani aikataulun ajallisesti hyvin, vaikka kiirettä toki olikin.

Vaikka lastensuojelun kentältä on paljon tutkimuksia ja aineistoa, monikulttuurista kenttää on tutkittu todella suppeasti. Aiempien tutkimusten pohjalta huomasi, että monikulttuurista perhehoitoa on tutkittu vain hyvin vähän. Enimmäkseen monikulttuuriset tutkimukset pohjautuvat työhön ja terveyteen liittyviin selvityksiin. Koin aineiston keräämisprosessin hyvin haastavaksi juuri aiemman tutkimuksen vähäisyyden vuoksi.

Tutkimusaiheen valinta perustui henkilökohtaiseen kiinnostukseeni monikulttuurista perhehoitoa kohtaan – työskentelen itse alalla. Lisäksi olen taustaltani maahanmuuttaja. Niinpä minua kiinnosti tämäntyyppisen tutkimuksen toteuttaminen.

Tutkimusprosessin aikana olen yrittänyt olla asenteeltani neutraali. En ole halunnut ottaa kantaa, vaan olen pyrkinyt olemaan objektiivinen ja oikeudenmukainen tulosten arvioinnissa. Mielestäni tutkimukseni on saavuttanut sille asetetut tavoitteet.

Tutkimukseni tulokset voivat saada lisäarvoa esimerkiksi maahanmuuttajatyössä toimivien asiantuntijoiden keskuudessa. Myös kulttuurien sisällä on paljon erilaisuutta, ja jokainen perhe toimii kulttuurinsa puitteissa omien tapojensa ja sukunsa tapojen mukaisesti. Emme aina saa kaikenkattavaa informaatiota ulkopuolelta, vaan meidän on käännyttävä lapsen vanhempien puoleen, jotta ymmärtäisimme lasta paremmin. On tärkeää tietää, mitkä kulttuurin elementit ovat lapselle itselleen tärkeitä arjessa ja miten voisimme auttaa lasta parhaalla tavalla hänen etunsa mukaisesti.

Omassa työssäni olen havainnut, että on vaikeaa auttaa monikulttuurista lasta ja tukea häntä ilman kiinteää yhteistyötä vanhempien ja viranomaisten kanssa. Pitkäaikainen, tavoitteellinen yhteistyö luo mahdollisuuden jatkuvaan kehitykseen. Avoin, toimiva suhde maahanmuuttajavanhempien kanssa antaa lapselle mahdollisuuden sopeutua ja integroitua luontevasti perhehoitoon. Kulttuurinen tuntemus auttaa perhehoitajaa selviämään vuorovaikutuksen vaikeuksista.

Opinnäytetyön tuloksena syntyi opas, jonka sisältö on rakennettu sekä haastattelujen tulosten että teorian pohjalta – mielestäni ne täydentävät toisiaan. Sosionomin näkökulmasta opas on tärkeä tulevaisuudessa, koska monikulttuurisuus on nykyään arkipäiväistä. Lisäksi se tulee yhä lisääntymään Suomessa, mikä heijastuu myös lastensuojelussa.

Tämän opinnäytetyön haastattelujen analyysissä kävi ilmi, että vastaukset olivat hyvin lähellä aiemman monikulttuurisen tutkimuksen tuloksia. Seuraa-

vassa tämän tutkimuksen tuloksia vertaillaan monikulttuurisuuden teoreettiseen pohjaan. Tämä voi osaltaan auttaa kehittämään lastensuojelun monikulttuurisuutta tulevaisuudessa.

Henkilöstön palkkaamisen suhteen on koettu hyväksi ja hyödylliseksi, että henkilökunta tuntee lapsen kulttuurin ja äidinkielen. Monet perhehoitajat ovat saaneet siitä hyviä käytännön vinkkejä ja todenneet, että lapsen hyvinvointi edistyy nopeammin ja sopeutuminen perheeseen on luontevampaa. Monikulttuurisessa ohjauksessa on tärkeää ottaa suunnitelman laatimiseen mukaan myös ”etnisen ryhmän edustajat”, koska se on osoittautunut edistäväksi tekijäksi integroitumisprosessissa. (Launikari 2013, 166.)

Perhehoidossa suomen kielen oppiminen todettu tärkeäksi, ja arjessa sitä harjoitellaan ja opetetaan erilaisin keinoin ja menetelmin. Varhaiskasvatus, koulu, harrastukset sekä yhteydenpito kavereiden kanssa vahvistavat lapsen suomen kielen taitoja. Kielellisten merkityskenttien kehittämistä maahanmuuttajien parissa on pohdittu myös Euroopan unionin tasolla. Monessa maassa on erilaisia tapoja ja käytäntöjä sen suhteen, miten maan kielen oppiminen järjestetään ja minkälaisia kielitaidon tason vaatimuksia tarvitaan esimerkiksi koulutuksen tai työn aloittamisessa. Kaikki ovat kuitenkin samaa mieltä siitä, että maan kielen oppiminen edistää integroitumista. Myös äidinkielen ylläpitäminen ja vahvistaminen on koettu erittäin merkitykselliseksi. Se vahvistaa lapsen minäkuvaa sekä mahdollistaa lähiyhteyksien ylläpitämisen. (Launikari 2013, 162.)

Suomessa monikulttuurisuuden tuntemus on vielä puutteellista eikä riittävää koulutusta ole tarjolla. Monesti on koettu, että henkilökohtainen kokemus antaa paljon tietoa ja muuttaa ennakkokäsityksiä monikulttuuristen asiakkaiden kohtaamisessa. Vuorovaikutus monikulttuuristen asiakkaiden kanssa antaa mahdollisuuden tutustua erilaisiin kulttuureihin ja tapoihin sekä tilaisuuden kasvattaa omaa monikulttuurista tuntemustaan kohtaamalla aitoa moninaisuutta. (Korhonen & Puukari 2013b, 376.)

Tämän tutkimuksen tulokset osoittavat, että maahanmuuttaja-asiakkaat sopeutuvat ammatillisessa perhehoidossa hyvin perheisiin, jos perhehoitajilla on taustallaan monikulttuuriset valmiudet. Monikulttuurinen koulutus ja kokemus

antavat hyvät mahdollisuudet lapsen integroitumiseksi perhekotiin. Perhehoitajan asenne, avoimuus ja valmiudet tutustua uuteen kulttuuriin ovat sopeutumisessa avainasemassa. Myös erilaisten tukimuotojen käytöstä on arjessa suurta apua.

Tämän opinnäytetyön tuotoksena syntyneen käytännön oppaan avulla voidaan parantaa monikulttuurista kasvatustyötä. Lisäksi on tullut ehdotuksia järjestää monikulttuurisia koulutuksia ja koota kirjallinen tietopankki. Niiden avulla olisi helpompaa saada kattavasti tietoa eri kulttuureista.

Kulttuurisen tuntemuksen lisäämistä ja jokaisen asiakkaan huomioon ottamista yksilönä on hyvä hyödyntää yhteisissä hetkissä. Voidaan esimerkiksi järjestää tuokioita, joissa nostetaan esiin piirteitä, tapoja, pukeutumista, juhlia ja ruokavalioita erilaisista kulttuurisista näkökulmista. Lisäksi voidaan pitää teematapahtumia, joissa saa tutustua eri kulttuureihin. Näiden kautta pystytään saavuttamaan yhteenkuuluvuuden ja joukkoon kuulumisen tunne. (Pollari & Koppinen 2011, 108.)

Lisäksi monikulttuurisessa perhehoidossa pitää muistaa pitää hyvää huolta omasta hyvinvoinnistaan ja jaksamisestaan, koska monikielisyys lisää haasteita ja stressiä arjessa. Monikulttuurisessa ympäristössä työskenteleville suositellaan oman hyvinvoinnin ja jaksamisen edistämistä antamalla itselle omaa tilaa sekä aikatauluttamalla työt lyhyiksi jaksoiksi. Huumorin käyttäminen kohtaamisessa tukee ja auttaa vuorovaikutustilanteissa erilaisuuden keskellä. (Pollari & Koppinen 2011, 107–108.)

Tämän tutkimuksen yhteenvedona voidaan todeta, että perhehoidossa monikulttuuriset asiakkaat ja heidän vanhempansa kohdataan asianmukaisesti ja avoimesti. Perhehoitajilla on vahva pohja kohdata erilaisuutta, mikä antaa lapselle mahdollisuuden integroitua luontevasti perhekotiin. Perhehoitajat toivovat kuitenkin lisätietoa ja koulutusta monikulttuurisuuden vahvistamiseksi. Monikulttuurinen perhehoito on nykyään sekä rikastuttavaa että haastavaa.

LÄHTEET

Alitolppa-Niitamo, A. 1994. Kun kulttuurit kohtaavat. Matkaopas maahanmuuttajan kohtaamiseen ja kulttuurien väliseen vuorovaikutukseen. 2. painos. Helsinki: Sairaanhoidajien koulutussäätiö.

Ammatillisten Perhekotien Liitto s.a. Etusivu. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.apkl.fi/> [viitattu 10.12.2023].

Anis, M. 2008. Sosiaalityö ja maahanmuuttajat. Lastensuojelun ammattilaisten ja asiakkaiden vuorovaikutus ja tulkinnat. Väestöntutkimuslaitoksen julkaisusarja D 47/2008. Helsinki: Väestöliitto. E-kirja. Saatavissa: <https://www.utu-pub.fi/handle/10024/35938> [viitattu 1.10.2023].

Groop, K. 2021. Sijaishuolto osana elämäntarinaa. Elämäntarinoita käännökoh-
tien analyysi sijaishuollosta aikuistuneiden kokemuksista. *Janus* 3, 249–266.
Verkkolehti. Saatavissa: <https://journal.fi/janus/article/view/82039/65546> [viitattu 29.12.2023].

Heino, T. 2020a. Johdanto. Teoksessa Heino, T. (toim.) Mikä auttaa? Tutkimusperustaiset ja käytännössä toimivat työmenetelmät teininä sijoitettujen lasten hoidossa. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, 17–28.

Heino, T. 2020b. Osan II yhteenveto. Tutkimukseen perustuvia havaintoja. Teoksessa Heino, T. (toim.) Mikä auttaa? Tutkimusperustaiset ja käytännössä toimivat työmenetelmät teininä sijoitettujen lasten hoidossa. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, 183–201.

Hiitola, J., Anis, M. & Turtiainen, K. 2018. Johdanto. Teoksessa Hiitola, J., Anis, M. & Turtiainen, K. (toim.) Maahanmuutto, palvelut ja hyvinvointi. Koh-
taamisissa kehittyviä käytäntöjä. Tampere: Vastapaino, 6–29.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2001. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teo-
ria ja käytäntö. Lisäpainos. Helsinki: Gaudeamus.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2010. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teo-
ria ja käytäntö. Muuttamaton lisäpainos. Helsinki: Gaudeamus.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2011. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teo-
ria ja käytäntö. Muuttamaton lisäpainos. Helsinki: Gaudeamus.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15., uudistettu
painos. Helsinki: Tammi.

Hyvärinen, M. 2017. Haastattelun maailma. Teoksessa Hyvärinen, M., Nikan-
der, P. & Ruusuvaara, J. (toim.) Tutkimushaastattelun käsikirja. Tampere: Vas-
tapaino, 11–45.

Jokinen, T. 2010. Tuotekehitys. PDF-dokumentti. Saatavissa: <http://lib.tkk.fi/Reports/2010/isbn9789526033204.pdf> [viitattu 18.11.2023].

Kananen, J. 2010. Opinnäytetyön kirjoittamisen käytännön opas. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 111. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Korhonen, V. & Puukari, S. 2013a. Esipuhe. Teoksessa Korhonen, V. & Puukari, S. (toim.) Monikulttuurinen ohjaus- ja neuvontatyö. Jyväskylä: PS-kustannus, 8–10.

Korhonen, V. & Puukari, S. 2013b. Kohti monimuotoisuuden haltuunottoa. Suunnistusmerkkejä matkalla tulevaan. Teoksessa Korhonen, V. & Puukari, S. (toim.) Monikulttuurinen ohjaus- ja neuvontatyö. Jyväskylä: PS-kustannus, 366–379.

Kostamo, P., Airaksinen, T. & Vilka, H. 2022. Kirjoita itsesi asiantuntijaksi. Opas toiminnalliseen opinnäytetyöhön. Helsinki: Art House.

Laakso, R. 2019. "Ne näki musta". Huostassa olevien lasten hyvinvointi ja sijaishuoltoon liittyvät kokemukset. Raportti 1/2019. Helsinki: Terveystieteiden tutkimuskeskus. E-kirja. Saatavissa: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-267-3> [viitattu 10.10.2023].

Laki yksityisistä sosiaalipalveluista 22.7.2011/922.

Lastensuojelulaki 13.4.2007/417.

Launikari, M. 2013. Monikulttuurinen Euroopan unioni. Ohjauspalveluiden kehittäminen kansalaisten tarpeisiin. Teoksessa Korhonen, V. & Puukari, S. (toim.) Monikulttuurinen ohjaus- ja neuvontatyö. Jyväskylä: PS-kustannus, 157–170.

Metsämuuronen, J. 2008. Laadullisen tutkimuksen perusteet. Metodologia 4. 3. uudistettu painos. Helsinki: International Methelp.

Mäkinen, O. 2006. Tutkimusetiikan ABC. Opastusta tutkijoille, opettajille ja opinnäytetöiden tekijöille. Helsinki: Tammi.

Niekka, I. 2010. Maahanmuuttajataustaiset lapset ja monikulttuurisuus lastensuojelun perhehoidossa. Taimikko-projektin loppuraportti. Jyväskylä: Pelastakaa Lapset, Perhehoitoliitto, Pesäpuu ja Yhteiset Lapsemme. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://pesapuu.fi/wp-content/uploads/2018/03/taimikko_loppuraportti_2010.pdf [viitattu 11.10.2023].

Ojasalo, K., Moilanen, T. & Ritalahti, J. 2014. Kehittämistyön menetelmät. Uudenlaista osaamista liiketoimintaan. 3. uudistettu painos. Helsinki: Sanoma Pro.

Parkkinen, J. 2013. Uskonnon pyhän kohtaamisen etiikka monikulttuurisessa ohjauksessa. Teoksessa Korhonen, V. & Puukari, S. (toim.) Monikulttuurinen ohjaus- ja neuvontatyö. Jyväskylä: PS-kustannus, 112–121.

Perhehoitolaki 20.3.2015/263.

Pollari, J. & Koppinen, M.-L. 2011. Maahanmuuttajan kohtaaminen ja opettaminen. Opetus 2000. Jyväskylä: PS-kustannus.

Puukari, S. & Korhonen, V. 2013. Monikulttuurinen ohjaus kotoutumista tukevassa työssä. Teoksessa Alitolppa-Niitamo, A., Fågel, S. & Säävälä, M. (toim.) Olemme muuttaneet – ja kotoudumme. Maahan muuttaneen kohtaaminen ammatillisessa työssä. Helsinki: Väestöliitto, 32–47.

Räty, T. 2015. Lastensuojelulaki. Käytäntö ja soveltaminen. 3., uudistettu painos. Helsinki: Edita.

Sosiaalihuoltolaki 30.12.2014/1301.

Sosiaali- ja terveysministeriö s.a. Maahanmuuttajien sosiaaliturva, hyvinvointi ja terveys. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://stm.fi/maahanmuuttajien-hyvinvointi> [viitattu 28.12.2023].

Stafanson, A. H. 2019. Supporting cultural identity for children in foster care. American Bar Association. WWW-dokumentti. Saatavissa: https://www.americanbar.org/groups/public_interest/child_law/resources/child_law_practiceonline/january---december-2019/supporting-cultural-identity-for-children-in-foster-care/ [viitattu 20.10.2023].

Suomen perustuslaki 11.6.1999/731.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2023a. Ammatilliset perhekodit. WWW-dokumentti. Päivitetty 30.5.2023. Saatavissa: <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/sijaishuollon-muodot/ammattilliset-perhekodit> [viitattu 24.11.2023].

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2023b. Lastensuojelu 2022. Yhä useammasta lapsesta tehdään lastensuojeluilmoitus. Tilastoraportti 24/2023. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2023051544509> [viitattu 20.10.2023].

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2023c. Maahanmuuttajat lastensuojelun asiakkaina. Lastensuojelun käsikirja. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/erityiskysymykset/maahanmuuttajat-lastensuojelun-asiakkaina> [viitattu 21.10.2023].

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 5., uudistettu laitos. Helsinki: Tammi.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Uudistettu laitos. Helsinki: Tammi.

Vilkkä, H. 2015. Tutki ja kehitä. 4. uudistettu painos. Jyväskylä: PS-kustannus.

Vilkkä, H. & Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Tammi.

Yleissopimus lapsen oikeuksista 60/1991.

SAATEKIRJE HAASTATELTAVILLE

Arvoisa ammatillisen perhekodin vanhempi

Olen sosionomiopiskelija Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulusta. Opiskeluni on loppusuoralla, ja teen parhaillaan opinnäytetyötä APKL:lle. Opinnäyteprosessin kautta kehitän monikulttuurisen oppaan APKL:n jäsenten käyttöön.

Monikulttuurisuus ammatillisessa perhehoidossa tulee lisääntymään, ja opas tarjoaa tietoja ja neuvontaa arkielämän tilanteisiin perhehoitoon liittyen. Toivon, että teillä olisi kiinnostusta aiheita kohtaan ja mahdollisuus osallistua haastatteluun. Aihe on ajankohtainen ja erittäin tärkeä: monikulttuurisuus ammatillisessa perhehoidossa.

Tutkimukseni toteutan ammatillisten perhekotien perhehoitajien ja mahdollisesti myös työntekijöiden teemahaastattelun avulla. Haastatteluun osallistuminen on vapaaehtoista. Haastattelu toteutetaan etänä, ja ajallisesti sen kesto on noin 20–30 minuuttia.

Käsittelen haastattelumateriaalia luottamuksellisesti. Sitä käytetään ainoastaan tähän tutkimukseen. Tutkimuksen jälkeen kaikki haastattelut hävitetään asianmukaisesti.

Ystävällisin terveisin
Ljubov Bruk

TEEMAHAASTATTELUIJEN TEEMAT JA KYSYMYKSET

Opas käsittelee seuraavia aiheita: vuorovaikutus, sopeutuminen ja arjen sujuminen. Olen jakanut teemahaastattelun osiin, jotta keskustelu teeman ympärillä olisi laajempaa.

Teema 1: Vuorovaikutus, arjen sujuminen

1. Mitä perhehoitajat ovat havainneet monikulttuuristen asiakkaiden kanssa työskentelyssä (haasteet ja onnistumiset) ja mitä apua ja tukea perhehoitajat tarvitsevat?
2. Minkälaisia keskeisiä ongelmia vuorovaikutuksessa maahanmuuttaja-asiakkaiden kanssa on ilmennyt arjen sujumisessa?
3. Miten tuetaan vuorovaikutusta ja autetaan maahanmuuttaja-asiakkaita integroitumisprosessissa?
4. Minkälaisia kulttuurisia ja kielellisiä haasteita ja onnistumisia esiintyy arjessa ja mitä apua ja tukea perhehoitajat tarvitsevat?
  - ruokatottumukset
  - hygienia
  - pukeutuminen
  - juhlat
5. Miten tuetaan lapsen identiteettiä arjessa ja mitä apua ja tukea perhehoitajat tarvitsevat?
  - minäkuvan rakentaminen
  - sotatilanne kotimaassa; miten käsitellään asioita lapsen kanssa

Teema 2: Lähiverkosto

1. Yhteistyö lähiverkoston kanssa; mitä apua ja tukea perhehoitajat tarvitsevat?
  - lainsäädännön käsittely, huostaanotto prosessi
  - uhkatilanteet sekä niiden ennakointi ja käsittely
  - uskonnolliset asiat
  - tapaamiset, yhteistyö

Teema 3: Viranomaiset

1. Yhteistyö viranomaisten kanssa; mitä apua ja tukea perhehoitajat tarvitsevat?
  - haasteet ja onnistumiset verkoston kanssa työskentelyssä
  - koulut, päiväkodit, kerhot, kaverit, vapaa-ajan vietto
  - sosiaalitoimi, tukipalvelut, sairaalat, poliklinikat, poliisi

KÄYTTÖOPAS

MOKO

Monikulttuurinen kohtaaminen ammatillisessa perhehoidossa

Opas on tehty opinnäytetyönä ja siinä on hyödynnetty haastattelun tuloksia.

APKL ry
2024

SISÄLLYS

- **Kun lapsi tai nuori tulee taloon, mitä sinun pitää tietää**
- **Mitkä ongelmia tulet kohtaamaan**
- **Mitä otat huomioon**
- **ÄLÄ säikähdä**
- **Vuorovaikutus**
- **Puhuesssa voi käyttää apuvälineitä**
- **Mitä sinun pitää ottaa huomioon monikulttuurisessa kohtaamisessa ja mitä ominaisuuksia sinulta vaaditaan?**
- **LÄHTEET**

Kun lapsi tai nuori tulee taloon, mitä sinun pitää tietää:

- Perehdy perheen kulttuuriseen perintöön, uskontoon ja tapoihin
- Kulttuuriset tiedot löytyvät internetistä, kirjallisuudesta, sosiaaliviranomaiselta, yhteyskumppanitaloilta tai lapsen lähiomaiselta.
- Alussa et saa välttämättä kaikkia tietoja, vaan alustavat ja tärkeimmät asiat, jotka auttavat sinua sopeuttamisprosessin aloittamisessa.

Selvitä keskeisimmät asiat:

- Perheen historia ja tapakulttuuri
- Miehen ja naisen roolit
- Lapsen asema perheessä
- Perheen uskonnot
- Miten eri tunteita ilmaistaan
- Perheen kulttuurin peruste: yksilö, perhe vai yhteisö

Muista kertoa suomalaisesta kasvatuskulttuurista ja tavoista!

Mitkä ongelmia tulet kohtaamaan:

- Kielelliset haasteet
- Kulttuurilliset erot
- Epärehellisyyttä ja salailua
- Sukupuolten tasa-arvon erilaisuus
- Eriarvoisuus ja uskonnolliset erot
- Puhtauslaki
- Kommunikointihaasteet

Mitä otat huomioon:

- Kulttuuriset sekä uskonnolliset ruoka-valiot
- Kulttuuriset ja uskonnolliset pukeutumiskulttuurit
- Hygieniaan liittyvä erilaisuus
- Uskonnollisten välineiden turvallinen ja kunnioittava säilyttäminen
- Uskontoon liittyvät rituaalit
- Lääkitykseen ja terveyteen suhtautuminen

ÄLÄ säikähdä:

- Impulsiivisuutta ja vartalon äkillisiä liikkeitä kuten käsien heilumista
- Kovalla äänellä puhumista
- Halailua ja pussailua: tunteiden avointa näyttämistä
- Runsaiden lahjojen antamista
- Runsasta tarjoilua käydessäsi vierailulla
- Sanojen ja tapojen tulkintojen eri merkityksellisyyttä

Vuorovaikutus:

- Vältä pitkiä sanoja ja käytä lyhyitä lauseita
- Keskustele hitaasti ja äännä selvästi
- Rajaa aihe ja kerro asian ydin
- Käytä yksinkertaisia esimerkkejä
- Kuuntele tavallista tarkemmin
- Käytä tunnettuja puhekielen sanoja
- Toista sama asia eri tavoin
- Ota selvää, ymmärtääkö kuulija
- Tarkista, että tulit ymmärretyksi

Puhuesssa voi käyttää apuvälineitä:

- Kuvat
- Piirrookset
- Videot
- Ilmeet ja eleet
- Kertaus
- Sanastot
- Kaaviot / taulukot
- Värit

Mitä sinun pitää ottaa huomioon monikulttuurisessa kohtaamisessa ja mitä ominaisuuksia sinulta vaaditaan?

Ominaisuudet:

- Erilaisuuden hyväksyminen
- Suvaitsevaisuus
- Erilaisuuden kunnioittaminen
- Ennakkoluulon välttäminen
- Avarakatseisuus
- Positiivinen lähestymistapa

Mikä sinua auttaa:

- Avoin dialogi
- Rehellisyys
- Asioiden puheeksi ottaminen
- Tiivis yhteistyö lähiverkoston kanssa
- Luottamuksellisen suhteen rakentaminen

Pohdittavaa yhdessä työyhteisössä

- **Arvot, tavat ja normit**
- **Asenteet ja ennakkoluulot**
- **Viestinnän ja kommunikoinnin tavat**
- **Oman kulttuurin merkitys**

LÄHTEET

- Anis, M. 2008. Sosiaalityö ja maahanmuuttajat. Lastensuojelun ammattilaisten ja asiakkaiden vuorovaikutus ja tulkinnat. Väestöntutkimuslaitoksen julkaisusarja D 47/2008. Helsinki: Väestöliitto. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://www.umma.fi/pdf/1107/235938> [viitattu 01.10.2023].
- Korhonen, V. & Puukari, S. (toim.) 2013. Monikulttuurinen ohjaus- ja neuvontatyö. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Niekka, I. 2010. Maahanmuuttajataustaiset lapset ja monikulttuurisuus lastensuojelun perhehoidossa. Taimikko-projekti: Pelastakaa Lapset, Perhehoitoliitto, Pesäpuu ja Yhteiset Lapsemme. Jyväskylä: Pesäpuu. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://pesapuu.fi/materiaalit/maahanmuuttajataustaiset-lapset-ja-monikulttuurisuus-lastensuojelun-perhehoidossa/> [viitattu 11.10.2023].
- Pollari, J. & Koppinen, M.-L. 2011. Maahanmuuttajan kohtaaminen ja opettaminen. Opetus 2000. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Puukari, S. & Korhonen, V. 2013. Monikulttuurinen ohjaus kotoutumista tukevassa työssä. Teoksessa Ailto-ppa-Niitamo, A., Fägel, S. & Säävälä, M. (toim.) Olemme muuttaneet – ja kotoudumme. Maahan muuttaneen kohtaaminen ammatillisessa työssä. Helsinki: Väestöliitto, 32–47.
- Turtiainen, K. & Hiitola, J. 2015. Varhaisen tuen palvelut maahanmuuttajataustaisille perheille. Ammattilaisten ja vanhempien kokemuksia. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja. Konserni 68/2015. Helsinki: Työ- ja elinkeinoministeriö.

